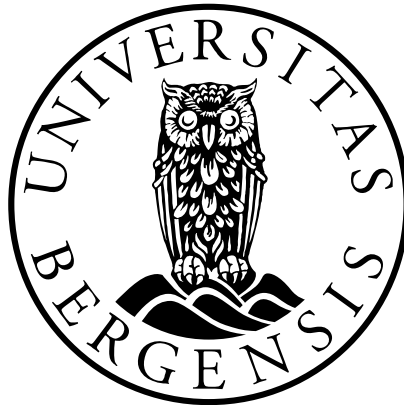


# Straffedømte i DNA-identitetsregisteret

*Er den norske registreringsordningen i samsvar med forholdsmessighetskravet etter EMK artikkel 8?*

Kandidatnummer: 45

Antall ord: 14997



JUS399 Masteroppgave  
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

[10.12.2020]

## Innholdsfortegnelse

<b>1</b>	<b>Innledning</b> .....	<b>3</b>
1.1	Tema og problemstilling.....	3
1.2	Aktualitet .....	4
1.3	Avgrensninger og presiseringer.....	6
1.3.1	DNA, biologisk materiale og DNA-profil .....	6
1.3.2	DNA-register .....	7
1.3.3	«DNA-relevante» lovbrudd .....	9
1.4	Fremstillingen videre .....	10
<b>2</b>	<b>Det nasjonale regelverket for DNA-registrering</b> .....	<b>11</b>
2.1	DNA-reformen.....	11
2.2	Nærmere om politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1 .....	12
2.3	Riksadvokatens retningslinjer for DNA-registrering i identitetsregisteret.....	15
2.4	Lovens formål.....	17
2.4.1	Innledning.....	17
2.4.2	Lovens generelle formål, jf. politiregisterloven § 1 .....	18
2.4.3	Krav om formålsbestemthet, jf. politiregisterloven § 4 .....	19
2.4.4	Krav om nødvendighet, jf. politiregisterloven § 5 .....	21
<b>3</b>	<b>Internasjonal regulering som gjør seg gjeldende ved DNA-registrering i identitetsregisteret</b> .....	<b>23</b>
3.1	Rekommandasjon No. R (92) 1 om bruk av DNA-analyser innenfor strafferettssystemet..	23
3.2	Personverndirektiv for politi og påtalemyndighet .....	24
3.3	Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8 .....	25
3.3.1	Kravet til forholdsmessighet etter EMK art. 8 (2) .....	26
3.3.2	EMDs anvendelse av de generelle prinsippene ved registrering av DNA-profiler .....	28
<b>4</b>	<b>Norsk rett sett opp mot de krav som er utledet gjennom EMD-praksis</b> .....	<b>33</b>
4.1	Den nærmere avgrensningen av DNA-registrering i identitetsregisteret .....	33
4.2	Loggivers vurdering av DNA-registreringens forholdsmessighet.....	34
4.3	Rettsikkerhetsmekanismer for DNA-registrerte individer .....	38
4.3.1	Klageadgang .....	38
4.3.2	Adgang til å slette DNA-profilen fra identitetsregisteret .....	38
4.3.3	Øvrige sikkerhetsventiler for den DNA-registrerte.....	41
<b>5</b>	<b>Komparativ rett</b> .....	<b>42</b>
5.1	Dansk og svensk retts regulering av DNA-registrering.....	42
5.2	Dansk og svensk retts nærmere avgrensning av registreringsadgangen .....	44
5.3	Tidsbegrensning og slettingsregler i dansk og svensk rett .....	45
<b>6</b>	<b>Avsluttende bemerkninger</b> .....	<b>47</b>
<b>7</b>	<b>Kilderegister</b> .....	<b>49</b>

# 1 Innledning

## 1.1 Tema og problemstilling

Denne oppgaven er en rettsdogmatisk analyse av dagens regulering av DNA-identitetsregisteret. DNA-bevis har vært brukt i norsk strafferettspleie i over 30 år, og ble for første gang anvendt som bevismiddel i en voldtektssak i 1988.<sup>1</sup> I 1995 fikk Norge opprettet sitt første DNA-register, som inneholdt DNA-profiler fra personer dømt for bestemte straffbare forhold.<sup>2</sup> Siden den gang har det skjedd en betydelig utvikling av teknologiske analysemetoder.<sup>3</sup> Dette har påvirket den nasjonale lovgivningen i retning av en mer vidtgående registreringsadgang. I dag åpner politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1 for å DNA-registrere enhver straffedømt som er ilagt frihetsstraff.<sup>4</sup>

Bakgrunnen er at DNA-registrering har vist seg å være et svært nyttig redskap ved etterforskningen av straffesaker.<sup>5</sup> Ved å sjekke DNA-spor fra et åsted opp mot registrerte profiler i DNA-registeret, vil man kunne finne identiteten til personer med tilknytning til åstedet.<sup>6</sup> Jo flere DNA-profiler som er registrert i DNA-registeret, jo større mulighet vil det være for profilsammenfall.<sup>7</sup>

Imidlertid utgjør DNA-registrering et inngrep i retten til respekt for privatliv etter Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) art. 8. Grunnloven er lex superior og setter derfor materielle skranker for lovbestemmelser av lavere rang.<sup>8</sup> Videre gjør EMK seg gjeldende som norsk rett,<sup>9</sup> og skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.<sup>10</sup> Hensynet til personvernet medfører derfor nærmere krav til DNA-registreringen for at den skal være lovlig.

---

<sup>1</sup> Aarli (2011) s. 27.

<sup>2</sup> Lov 22. desember 1995 nr. 79 ved vedtakelse av ny strpl. § 160a.

<sup>3</sup> NOU 2005: 19 punkt 6.3.1.

<sup>4</sup> jf. politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1.

<sup>5</sup> NOU 2005: 19 punkt 6.3.1.

<sup>6</sup> Aarli (2011) s. 80.

<sup>7</sup> Aarli (2011) s. 129.

<sup>8</sup> Aall (2015) s. 24.

<sup>9</sup> Menneskerettighetsloven § 2.

<sup>10</sup> Jf. menneskerettighetsloven § 3.

Ved fastleggingen av kravene må det ses til EMK art. 8, med tilhørende praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD).<sup>11</sup> Det er EMD som foretar den nærmere tolkningen og anvendelsen av konvensjonens bestemmelser.<sup>12</sup> De krav og prinsipper som utledes fra EMD-praksis er minstekrav medlemsstatene må overholde, for ikke å bli dømt av EMD for brudd på menneskerettighetene. Denne oppgaven vil derfor ta for seg forholdet mellom EMK art. 8 og DNA-identitetsregisteret. Fokuset vil særlig være rettet mot spørsmålet om den norske registreringsadgangen i politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1 er forholdsmessig.<sup>13</sup>

## 1.2 Aktualitet

Spørsmålet ble for første gang behandlet av Høyesterett i HR-2019-1226-A (skattesvikdommen). DNA-profilen til en mann, som var idømt ett år og seks måneder fengsel for skattesvik, var besluttet registrert i identitetsregisteret. Domfelte mente at DNA-registreringen utgjorde et uforholdsmessig inngrep etter EMK art. 8. Som grunnlag for påstanden ble det anført at det norske regelverket i realiteten åpner for tidsubegrenset lagring, uten muligheter for sletting og individuelle vurderinger av domfeltes personlige forhold. Videre mente domfelte at inngrepet ikke kunne ha et fornuftig formål og tjene som et effektivt og nødvendig virkemiddel for staten, da registreringsadgangen ikke tar hensyn til om domfellelsen gjelder et lovbrudd som gir økt sannsynlighet for tilbakefall til «DNA-relevant» kriminalitet.<sup>14</sup>

Høyesteretts flertall var ikke enig og kom, under dissens (4-1), til at DNA-registreringen var forholdsmessig, og i tråd med EMK art. 8. Høyesterett foretok en grundig vurdering av den norske registreringsordningen, opp mot de krav til forholdsmessighet som er utledet i EMD-praksis. Flertallet la til grunn at vedkommende var domfelt for et lovbrudd, som statistisk gir økt tilbakefallsrisiko, også til «DNA-relevant» kriminalitet. Det kunne derfor ikke være avgjørende at vedkommende var domfelt for et lovbrudd hvor biologiske spor hadde vært uten relevans for oppklaringen.<sup>15</sup> Videre la flertallet til grunn at de norske reglene er avgrenset på en tilstrekkelig presis måte og åpner for sletting etter en konkret vurdering, samtidig som detaljerte

---

<sup>11</sup> I HR-2016-2554-P avsnitt 81, har Høyesterett lagt til grunn at Grunnloven § 102 må tolkes med utgangspunkt i den tilsvarende bestemmelsen i EMK.

<sup>12</sup> EMK art. 32 nr. 1.

<sup>13</sup> Jf. EMK art. 8 (2).

<sup>14</sup> HR-2019-1226-A, avsnitt 15.

<sup>15</sup> HR-2019-1226-A avsnitt 70 og 103.

bestemmelser om tilgang, sperring, innsyn og oppbevaring gir den DNA-registrerte nødvendige personverngarantier.<sup>16</sup>

Mindretallet mente derimot at registreringen var uforholdsmessig, da DNA-registrering av denne typen lovbrudd har liten sannsynlighet for å bidra til oppklaring av senere lovbrudd. Videre stilte mindretallet seg tvilende til om DNA-registreringen var tilstrekkelig relevant og nødvendig ut fra formålet, når lovbruddets karakter verken hadde betydning for den initielle registreringen eller for muligheten til å få DNA-profilen slettet.<sup>17</sup> Det ble også lagt vekt på at praksis har åpnet for å bruke DNA-registeret til rent sivilrettslige formål, noe som måtte trekke i retning av det uforholdsmessige.<sup>18</sup>

Spørsmålet verserer nå på ny for Høyesterett.<sup>19</sup> Denne gangen i forhold til DNA-registrering av en person som er idømt 18 dagers fengsel for forsøk på promillekjøring. Det er altså tale om et mindre alvorlig lovbrudd enn i skattesvikdommen. Tingretten la til grunn at inngrepet i sin helhet måtte anses uforholdsmessig, som følge av den langvarige lagringstiden.<sup>20</sup> Lagmannsretten kom derimot, under henvisning til skattesvikdommen, til at DNA-registreringen var forholdsmessig. Her ble det blant annet pekt på at den konkrete utmålingen av straffens lengde ikke kunne være avgjørende, så lenge det straffbare forholdet hadde passert innstegsterskelen for registrering.<sup>21</sup>

Dissensen i skattesvikdommen, og ankeutvalgets beslutning om å fremme lagmannsrettens avgjørelse til ny behandling, gir uttrykk for at det er en viss usikkerhet knyttet til spørsmålet om DNA-identitetsregisteret er i overensstemmelse med EMK art. 8. Mindretallets votum i skattesvikdommen gir også uttrykk for at den norske registreringsordningens legitimitet er svekket.<sup>22</sup>

---

<sup>16</sup> HR-2019-1226-A avsnitt 103.

<sup>17</sup> HR-2019-1226-A avsnitt 128.

<sup>18</sup> Se punkt 2.4.3.

<sup>19</sup> HR-2020-882-U. Høyesteretts avgjørelse ble avsagt samme dag som oppgaven innleveres. Høyesterett kom enstemmig til at DNA-registreringen var forholdsmessig, se HR-2020-2372-A.

<sup>20</sup> THAUG-2018-54965.

<sup>21</sup> LG-2019-29487.

<sup>22</sup> Aarli (2019).

## 1.3 Avgrensninger og presisereringer

### 1.3.1 DNA, biologisk materiale og DNA-profil

DNA står for deoxyribonucleic acid, som er den kjemiske betegnelsen på arvestoffmolekylet i menneskekroppen. DNA-ets sammensetning er unik for hvert enkelt menneske,<sup>23</sup> og gjør det derfor velegnet for identifisering.<sup>24</sup> Vi finner DNA i alle kjerneholdige celler i kroppen, det vil si kroppens organer, hud, slimhinner og kroppsvæsker. Det er derfor mulig å analysere DNA fra blod- og sædspor, spyttoverførte og hudoverførte spor, med sikte på å identifisere en person.<sup>25</sup> Det er slike spor som i det videre omtales som biologisk materiale.

Biologisk materiale innhentes normalt på et åsted ved etterforskningen av en straffbar handling. Er det nødvendig å innhente biologisk materiale fra en mistenkt i saken, en fornærmet, eller en domfelt, kreves det rettslig hjemmel. Bakgrunnen er at det i så tilfelle må foretas en kroppslig undersøkelse.

Straffeprosessloven § 158 hjemler adgangen til å innhente biologisk materiale med sikte på å gjennomføre en DNA-analyse. Bestemmelsen åpner for innhenting av biologisk materiale under etterforskningen, av den som med skjellig grunn mistenkes for å ha begått en straffbar handling, som etter loven kan medføre frihetsstraff.<sup>26</sup> Motsetter mistenkte seg dette er utgangspunktet at innhenting ikke kan skje uten at retten ved kjennelse har avgjort at vilkårene er oppfylt.<sup>27</sup> Skal det innhentes biologisk materiale fra en som ikke er mistenkt, kreves det samtykke.<sup>28</sup> Dette gjelder typisk for fornærmede eller vitner. Videre åpner loven for å innhente biologisk materiale fra en straffedømt, forutsatt at vilkårene for registrering i politiregisterloven § 12 andre ledd er innfridd. Innhenting kan skje med tvang, men bare hvis det kan gjennomføres uten fare eller betydelig smerte.<sup>29</sup> Normalt er ikke dette problematisk da det biologiske materialet innhentes ved at en vattpinne føres mot innsiden av vedkommendes munnhule, og på den måten fanger opp spytt og munnhuleceller.<sup>30</sup>

---

<sup>23</sup> Aarli (2015) s. 563.

<sup>24</sup> Raanes (2005) punkt 1.

<sup>25</sup> NOU 2005: 19 punkt 3.1.2.

<sup>26</sup> Jf. strpl. § 158 første ledd.

<sup>27</sup> Jf. strpl. § 158 tredje ledd.

<sup>28</sup> Jf. strpl. § 158 andre ledd.

<sup>29</sup> Jf. strpl. § 158 fjerde ledd.

<sup>30</sup> Raanes (2005) punkt 1.

Når det biologiske materialet er innhentet, må det foretas en DNA-analyse for å fremstille vedkommendes DNA-profil. Med DNA-profil menes analyseresultatet av det biologiske materialet som fastslår en persons identitet.<sup>31</sup> Dette analyseresultatet uttrykkes ved en tallkombinasjon på 17 markører,<sup>32</sup> som kan karakteriseres som et «genetisk fingeravtrykk».<sup>33</sup> Dersom det biologiske materialet stammer fra en person med kjent identitet vil den fremstilte DNA-profilen være en identitetsprofil, mens der det biologiske materialet har ukjent opphav vil det være en sporprofil.<sup>34</sup>

DNA-analysen baserer seg på områder av DNA-molekyler som ikke koder for kjente biologiske egenskaper, slik som en persons opprinnelse, sykdomshistorikk, utseende eller liknende. Det vil si at DNA-profilen ikke inneholder individspesifikk informasjon om vedkommendes person eller privatliv,<sup>35</sup> kun identitet og kjønn. Det foreligger imidlertid en mulighet for å bruke DNA-profiler til å kartlegge slektskap, men utover dette er informasjonsverdien begrenset. Dette tilsier også at faren for at DNA-profilen brukes til andre formål enn den er innhentet til, vil være liten.<sup>36</sup>

### 1.3.2 DNA-register

Det rettslige grunnlaget for DNA-registeret er politiregisterloven § 12 og straffeprosessloven § 158.<sup>37</sup> DNA-registeret består av et identitetsregister, etterforskningsregister og sporregister. Hver av registrene hjemler registrering og lagring av DNA-profiler, men setter vesensforskjellig vilkår for når og hvordan lagring kan skje. Loven åpner også for å føre et eliminasjonsregister, hvor det kan registreres DNA-profiler som er innhentet etter skriftlig samtykke.<sup>38</sup> Slik registrering er vanlig for ansatte i politiet, analyseinstitusjoner og andre med kjent identitet, som regelmessig kommer i kontakt med åsteder og bevismateriale.

---

<sup>31</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-2 nr. 1.

<sup>32</sup> Norge signerte i 2009 Prüm-avtalen, som skal gi direkte tilgang til DNA-opplysninger i alle EUs medlemsstater. Dette innebærer at Norge, i tråd med EUs rådsresolusjon 30. november 2009 (2009/V 296/01) *On the exchange of DNA analysis results*, må fremstille DNA-profiler bestående av 17 markører.

<sup>33</sup> NOU 2005: 19 punkt 3.1.1.

<sup>34</sup> NOU 2005: 19 punkt 3.1.3.2.

<sup>35</sup> NOU 2005: 19 s. 37, punkt 4.5.

<sup>36</sup> NOU 1993: 31 s. 29.

<sup>37</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-3.

<sup>38</sup> Se straffeprosessloven § 158 andre ledd.

DNA-profilene i registrene er gjensidig søkbare.<sup>39</sup> Det vil si at dersom man søker en sporprofil mot identitetsregisteret eller etterforskningsregisteret, og får treff med en identitetsprofil, vil man ha funnet identiteten til innehaveren av sporprofilen. Således vil man kunne knytte vedkommende til den eller de uopklarte straffesaken(e) som sporprofilen knytter seg til. Det er kun et fåtall personer med særskilt bemyndigelse som har adgang til å foreta slike søk.<sup>40</sup>

Denne oppgaven vil avgrense seg til registrering av DNA-profiler i identitetsregisteret, da det særlig er her spørsmålet om forholdsmessigheten av registrering og lagring av DNA-profiler kommer på spissen. Bakgrunnen er DNA-profilene i identitetsregisteret kan knyttes til personer med kjent identitet, at profilen registreres sammen med opplysninger om grunnlaget for registreringen og at lagringen skjer over lengre tid. Dette i motsetning til lagring i etterforskningsregisteret hvor lagringsperioden er begrenset,<sup>41</sup> og sporregisteret hvor det kun lagres DNA-profiler som ikke kan knyttes til identifiserte personer.<sup>42</sup> Lagring i identitetsregisteret er slik sett mer inngripende overfor den DNA-registrerte.

### 1.3.2.1 Identitetsregisteret

Identitetsregisteret inneholder DNA-profiler fra personer som er straffedømt for en handling som har medført frihetsstraff. DNA-profilen registreres i en DNA-profildatabase sammen med et unikt DNA-ID nummer. DNA-ID nummeret er nøkkelen som kobler DNA-profilen til øvrige opplysninger registrert i en tilhørende saksbehandlerløsning. Sistnevnte inneholder straffedømtes navn, personnummer og grunnlaget for registreringen, det vil si den endelige avgjørelsen som konstaterer at vedkommende har begått en straffbar handling.<sup>43</sup> Med en slik løsning sikrer man at registeret kun kan brukes til identifiseringsformål, og dermed at registreringen får begrensede personvernmessige implikasjoner.<sup>44</sup> Dette forsterkes ved at det biologiske materialet, som DNA-profilen utledes fra, skal destrueres så snart registreringen har funnet sted.<sup>45</sup>

---

<sup>39</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-8 første ledd.

<sup>40</sup> Se politiregisterforskriften § 45-11 andre punktum.

<sup>41</sup> Se politiregisterloven § 12 tredje ledd, jf. strpl. § 158 første ledd og politiregisterforskriften § 45-17.

<sup>42</sup> Se politiregisterloven § 12 fjerde ledd.

<sup>43</sup> Mailkorrespondanse med Heidi Nordnes, rådgiver ved DNA- og saknetseksjonen på Kripos (13.11.20).

<sup>44</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.1.4.

<sup>45</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-18.



Politiregisterloven § 12 har overskriften «DNA-register», som omfatter både identitetsregisteret, etterforskningsregisteret, sporregisteret og eliminasjonsregisteret. Likevel er det vanlig å kalle identitetsregisteret for «DNA-registrert».<sup>46</sup> I det følgende vil derfor «DNA-registeret» og «registeret» bli brukt om hverandre som synonymer for identitetsregisteret.

### 1.3.3 «DNA-relevante» lovbrudd

Med «DNA-relevante» lovbrudd menes lovbrudd hvor DNA har bidratt til oppklaring av den kriminelle handlingen.<sup>47</sup> Er dette ikke tilfelle, kommer spørsmålet om lovbruddets «DNA-relevans» på spissen. I den forbindelse reiser det seg spørsmål om for hvilken *type* lovbrudd/rettskodekrenkelser DNA normalt bidrar til oppklaring. Og videre hvor *sannsynlig* det er at den aktuelle lovovertrедeren i fremtiden vil begå et slikt lovbrudd, hvor DNA bidrar til oppklaring. Poenget er at dersom det foreligger en sannsynlighet for at lovovertrедeren i fremtiden vil begå et slikt lovbrudd, vil registrering i identitetsregisteret bidra til å oppnå formålet om å effektivisere etterforskningen og øke oppklaringsprosenten av kriminelle handlinger. Vi kan da tale om et «DNA-relevant» lovbrudd, til tross for at DNA-spor ikke har bidratt til oppklaring av lovbruddet som har medført registrering etter politiregisterloven § 12 andre ledd.

Dette er imidlertid empiriske spørsmål, som krever nærmere undersøkelser av DNA-ets betydning for oppklaringen av ulike *typer* lovbrudd/rettskodekrenkelser. Samt undersøkelser av *sannsynligheten* for at en straffedømt begår nye lovovertrедelser, og i så fall hvilken *type* lovovertrедelser. Slike undersøkelser vil det ikke være mulig å foreta i denne masteroppgaven. Det vil derfor bli vist til undersøkelser foretatt på vegne av politidirektoratet og av Statistisk sentralbyrå.<sup>48</sup>

Bakgrunnen for at spørsmålet om lovbruddets «DNA-relevans» kommer på spissen, er at registrering er et inngrep i retten til privatliv. Derfor bør ikke loven åpne for en større adgang til registrering enn det som er dokumentert som nødvendig for å oppnå formålet om å forebygge, avdekke og oppklare kriminalitet. Når DNA ikke er relevant for oppklaringen av lovbruddet

---

<sup>46</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.1.2.

<sup>47</sup> Dette er normalt antatt å gjelde for seksuallovbrudd, voldslovbrudd, ran og narkotikalovbrudd, se HR-2019-1226-A, avsnitt 69.

<sup>48</sup> Se Dahl, Johanne Yttri, Heidi Mork Lomell (2013) og Statistisk sentralbyrå (2019).

som kvalifiserer til registrering, og sannsynligheten for tilbakefall til «DNA-relevante» lovbrudd er liten, kan det argumenteres for at DNA-registrering ikke er nødvendig ut fra formålet.

## 1.4 Fremstillingen videre

Kapittel 2 tar for seg det nasjonale hjemmelsgrunnlaget for DNA-registrering i identitetsregisteret. I punkt 2.1 redegjøres det for bakgrunnen for DNA-reformen i 2008. Punkt 2.2 går nærmere inn på de vilkår som, etter politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1, må være oppfylt for at det kan fattes vedtak om DNA-registrering i identitetsregisteret. Bestemmelsen åpner for et hensiktsmessighetsskjønn, som riksadvokaten har gitt nærmere retningslinjer for utøvelsen av (punkt 2.3). Endelig gjør punkt 2.4 rede for lovens formål og prinsipper, som myndighetene må sørge for at ivaretas ved behandlingen av DNA-profiler.

I kapittel 3 skal det gjøres rede for den internasjonale reguleringen om DNA-registrering. Hovedfokuset vil være rettet mot EMK art. 8 (2) og de krav som gjør seg gjeldene ovenfor norske myndigheter idet det fattes vedtak om DNA-registrering (punkt 3.3). EMD-praksis vil her stå helt sentralt.

I kapittel 4 foretas en vurdering av om den norske registreringsordningen samsvarer med de krav som utledes fra EMD-praksis. Sentralt i den forbindelse vil være den nærmere avgrensningen av DNA-registrering i identitetsregisteret (punkt 4.1), lovgivers vurderinger og begrunnelse for avgrensningen (punkt 4.2.), samt rettssikkerhetsmekanismer tilgjengelig for individet (punkt 4.3).

Kapittel 5 tar for seg svensk og dansk rett, og hvordan reguleringen her tilsvarer, eller eventuelt skiller seg fra den norske reguleringen. Når EMD tar stilling til om en DNA-registrering utgjør et konvensjonsstridig inngrep, tas det hensyn til øvrige medlemsstaters regulering på området. Dette har betydning for statenes skjønnsmargin.<sup>49</sup> Det vil derfor være interessant å se den norske reguleringen opp mot noen av de øvrige nordiske landenes DNA-regulering.

---

<sup>49</sup> Se punkt 3.3.1.

Avslutningsvis, i kapittel 6 vil jeg komme med mitt synspunkt på den norske registreringsordningen, basert på de vurderinger som er foretatt i de foregående kapitlene.

## 2 Det nasjonale regelverket for DNA-registrering

### 2.1 DNA-reformen

DNA-reformen trådte i kraft 1. september 2008 og er en av de store reformene som er iverksatt innenfor strafferettspleien.<sup>50</sup> Reformen åpnet for en utvidet adgang til å innhente DNA-prøver og til å registrere DNA-profiler. Formålet var å effektivisere etterforskningen og øke oppklaringsprosenten av straffesaker.<sup>51</sup> Allerede før endringen trådte i kraft var det klar konsensus, i både Norge og øvrige land, om at DNA hadde fått økt betydning for oppklaringen av straffesaker. Departementet mente derfor at en utvidelse av adgangen til å registrere DNA-profiler ville være et nødvendig og egnet middel for å bekjempe kriminalitet.<sup>52</sup>

Før 2008 var adgangen til å innhente DNA-prøver og lagring av DNA-profiler begrenset til visse typer forbrytelseskategorier.<sup>53</sup> Etter den tidligere straffeprosessloven § 160a skulle identitetsregisteret bare inneholde DNA-profiler fra personer som var dømt for overtredelse eller forsøk på overtredelse av straffeloven 1902 sine bestemmelser om allmenfarlige forbrytelser, seksuallovbrudd, legemskrenkelser eller utpressing og ran. I praksis ble DNA først og fremst anvendt ved etterforskningen av seksuallovbrudd og drap.<sup>54</sup>

Dette ble endret med reformen, slik at politi og påtalemyndigheten i dag kan registrere DNA-profiler fra enhver som er straffedømt for en lovovertrødelse som kan medføre frihetsstraff.<sup>55</sup> Med denne betydelige utvidelsen ønsket politikerne særlig å øke oppklaringsprosenten av hverdagskriminalitet, herunder vinningskriminalitet. Bakgrunnen var at oppklaringsprosenten på dette området var svært lav. Politiets Strassak-tall viser at over 80% av den rapporterte vinningskriminaliteten ikke ble oppklart.<sup>56</sup> Dette var problematisk med hensyn til publikums

---

<sup>50</sup> Aarli (2011) s. 15.

<sup>51</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 12 punkt 3.1.4.

<sup>52</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 14, punkt 3.2.3.

<sup>53</sup> Aarli (2011) s. 15.

<sup>54</sup> Aarli (2011) s. 15.

<sup>55</sup> Politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1.

<sup>56</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 12, punkt 3.1.4.

tillitt til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet, ikke minst med tanke på at deler av vinningskriminaliteten inngikk, og fortsatt inngår, som en del av den organiserte, grenseoverskridende kriminalitet.

Med reformen var det derfor viktig for politikerne at mindre, tilsynelatende hverdagslige lovbrudd, ble omfattet av hjemmelen for DNA-registrering i identitetsregisteret. Slik ville sannsynligheten for at denne typen kriminalitet ble oppdaget, etterforsket og oppklart øke gjennom treff i registeret.<sup>57</sup> Man hadde nemlig sett at en økning i antall profiler i identitets- og sporregisteret medførte en ikke ubetydelig økning i antall treff, både mellom ulike saker og der man hadde spor som kunne knyttes til en person.<sup>58</sup>

Imidlertid ble det parallelt med økningen av DNA-registrerte, også en økning av antall inngrep i personvernet etter Grl. § 102 og EMK art. 8. Departementet mente dette ikke var problematisk, da det kun er snakk om å registrere opplysninger som bidrar til å bestemme en persons identitet, og ikke nærmere personlige egenskaper med individet. Et eventuelt misbrukspotensial reduseres også betraktelig ved at det biologiske materiale slettes etter at DNA-profilen er registrert.<sup>59</sup> Hvordan dette står seg i dag ses det nærmere på nedenfor, men først må det ses på dagens regulering av DNA-identitetsregisteret.

## **2.2 Nærmere om politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1**

Politiregisterloven § 12 hjemler enhver registrering i DNA-registeret, det vil si registrering i identitets-, etterforsknings- og sporregisteret. Bestemmelsen trådte i kraft i 2013 og er i hovedsak en videreføring av straffeprosessloven § 160a og enkelte bestemmelser i påtaleinstruksen kapittel 11a.<sup>60</sup> Bestemmelsen må ses i sammenheng med politiregisterforskriften kapittel 45, som gir utfyllende regler om DNA-registeret, samt straffeprosessloven § 158.

For registrering av DNA-profiler i identitetsregisteret følger utgangspunktet av politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1:

---

<sup>57</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 12, punkt 3.1.4.

<sup>58</sup> NOU 2005: 19, punkt 3.2.4.

<sup>59</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 14 punkt 3.2.3.

<sup>60</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009).

« I identitetsregisteret *kan* registreres den som

1. er *ilagt en straff* som nevnt i straffeloven § 29 for en handling som etter loven *kan medføre frihetsstraff*. Registreringen kan først skje når *avgjørelsen er rettskraftig eller saken er endelig avgjort*. Handling som det er utferdiget forenklet forelegg for, gir ikke grunnlag for registrering,» (min kursivering).

Ordlyden «*kan registreres*» legger opp til et hensiktsmessighetsskjønn. Det vil si et fritt skjønn for påtalemyndigheten i politiet<sup>61</sup> til å beslutte om en straffedømt skal DNA-registreres i identitetsregisteret eller ikke. Det er dermed ikke snakk om en «skal-regel», der registrering må finne sted dersom lovens vilkår er innfridd.

Etter loven kreves det for det første at lovovertrедeren er «ilagt en straff som nevnt i straffeloven § 29», det vil si fengsel, forvaring, samfunnsstraff, ungdomsstraff, bot eller rettighetstap. DNA-registrering er derfor utelukket i tilfeller hvor lovovertrедeren er ilagt en strafferettslig reaksjon som ikke er straff.<sup>62</sup> Et unntak er tilfeller hvor lovovertrедeren, på grunn av reglene om skyldene i straffeloven § 20, ikke kan idømmes straff for en handling som kvalifiserer til registrering.<sup>63</sup> For disse gjerningspersonene påvirker ikke straffrihetsgrunnen den etterforskningsmessige og kriminalpolitiske begrunnelsen for registrering i DNA-registeret, slik at registrering likevel skal gjennomføres.<sup>64</sup>

Videre stilles det krav til at handlingen «*kan medføre frihetsstraff*». Ordlyden tilsier at lovbrøyteren ikke rent faktisk trenger være ilagt frihetsstraff. Det er tilstrekkelig at det aktuelle lovbruddet kvalifiserer til frihetsstraff. Med frihetsstraff menes straff som berøver lovertrederen dens frihet, slik som innesperring i anstalt, samfunnstjeneste eller ungdomsstraff. Straffereaksjoner som bøter og rettighetstap i strl. § 29 omfattes ikke. Lovovertrедelser som utelukkende kan straffes med bøter eller rettighetstap kvalifiserer derfor ikke til registrering i identitetsregisteret. Er det derimot snakk om en lovovertrедelse som kan medføre frihetsstraff, men den domfelte er ilagt bot eller rettighetstap, vil vedkommende etter bestemmelsens ordlyd kunne registreres i identitetsregisteret. Et eksempel er ordensforstyrrelser etter strl. § 181, som

---

<sup>61</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-6 nr. 1 om hvem som treffer beslutning om direkte registrering i identitetsregisteret.

<sup>62</sup> Se straffeloven § 30.

<sup>63</sup> Se politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 2.

<sup>64</sup> Raanes (2005) punkt 2.3.

kan straffes med *bot eller fengsel* inntil 6 måneder. Dersom en person er idømt bot for en slik lovovertrjedelse kan vedkommendes DNA-profil registreres i identitetsregisteret.

Til sist stilles det krav om at «avgjørelsen er rettskraftig eller saken endelig avgjort». Det vil si at registrering i identitetsregisteret er utelukket under etterforskningen, eller dersom saken frafalles før det er avsagt endelig dom. Ved utarbeidelsen av loven reiste det seg spørsmål om det burde være adgang til å registrere DNA-profiler i identitetsregisteret allerede på siktelsesstadiet. Dette ville gi mulighet for løpende sammenlikninger mellom mistenktes personprofil og spormateriale fra andre saker, noe som kunne føre til at flere saker ble oppklart. Departementet gikk imidlertid bort fra dette, da det ville medføre store omkostninger, samt kunne oppleves ubehagelig og stigmatiserende for den enkelte.<sup>65</sup> I ettertid har det blitt opprettet et eget etterforskningsregister.<sup>66</sup> Departementet mente dette var nødvendig for i best mulig grad å oppnå en effektiv etterforskning og økt oppklaringsprosent. Ved å etablere et eget etterforskningsregister, adskilt fra identitetsregisteret, risikerte man ikke samme grad av stigmatisering, da DNA-profilen vil få samme status i etterforskningsarbeidet som andre kjennetegn politiet har registrert, slik som fingeravtrykk. Lagringen vil også være midlertidig.<sup>67</sup>

Når de nevnte vilkårene i politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1 er innfridd kan politiet, basert på sitt faglige skjønn, beslutte at den straffedømtes DNA-profil skal registreres. Ved skjønnsutøvelsen må politiet se hen til riksadvokatens utfyllende retningslinjer for når registrering skal skje.<sup>68</sup>

Bakgrunnen for denne utformingen av loven var at man ønsket en betydelig utvidelse av registreringsadgangen, samtidig som det måtte tas hensyn til en fornuftig ressursbruk og at den enkelte registreringen var nødvendig.<sup>69</sup> På denne bakgrunn anså lovgiver det formålstjenlig å åpne for en utstrakt registrering i loven, men slik at adgangen ble gjort fakultativt.<sup>70</sup> Med en slik tilnærming ble det tatt høyde for at utvidelsen kunne skje gradvis og at registreringsadgangen kunne innsnevres i forskrift. Dette er ivaretatt ved at riksadvokaten gir utfyllende retningslinjer om hvilken straffbare forhold som skal prioriteres ved registrering i

---

<sup>65</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.4.4.1.

<sup>66</sup> Politiregisterloven § 12 tredje ledd, jf. straffeprosessloven § 158 første ledd.

<sup>67</sup> Ot.prp.nr. 42 (2007-2008) punkt 2.3.

<sup>68</sup> Se om retningslinjene i punkt 2.3.

<sup>69</sup> Se om nødvendighetskravet under punkt 2.4.4.

<sup>70</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.4.4.2.

identitetsregisteret. Ved utarbeidelsen av retningslinjene tar riksadvokaten hensyn til hvilken kapasitet man har tilgjengelig til å foreta DNA-analyser, samtidig som registreringsadgangen kan opptrappes dersom kapasiteten tillater det.<sup>71</sup>

### **2.3 Riksadvokatens retningslinjer for DNA-registrering i identitetsregisteret**

At riksadvokaten er gitt fullmakt til å utferdige retningslinjer for registreringsadgangen fulgte tidligere av påtaleinstruksen § 11a-12,<sup>72</sup> som ble videreført ved ikrafttredelsen av politiregisterloven § 12.<sup>73</sup> Gjeldende retningslinjer for registrering i identitetsregisteret fremgår av riksadvokatens brev 17. oktober 2013. Ved utarbeidelsen av retningslinjene ble det foretatt en avveining av ulike hensyn, hvor ønsket om å bekjempe kriminalitet og oppklare straffbare handlinger, personvern hensyn og kapasitet stod sentralt.<sup>74</sup> Riksadvokaten ønsket en betraktelig lavere terskel for registrering enn det som gjaldt etter de tidligere retningslinjene, hvor utgangspunktet hadde vært at personer som ble idømt ubetinget fengsel i mer enn 60 dager skulle registreres.<sup>75</sup>

Bakgrunnen for regelendringen var, for det første, at man erfaringsmessig hadde sett at en rekke alvorlige lovbrudd begås av personer som allerede er straffedømt for handlinger av ulik karakter og alvorlighetsgrad. Foreløpige evalueringer av DNA-reformen viste at i slike tilfeller vil DNA være et nyttig bidrag for bekjempelsen og oppklaringen av kriminalitet.<sup>76</sup> For det andre hadde Folkehelseinstituttet fått bedre kapasitet til å analysere personprøver, cirka 10.000 flere personprøver per år,<sup>77</sup> som var en viktig faktor for å senke terskelen for registrering. Med denne lave terskelen ønsket riksadvokaten særlig å ramme lovbrudd begått av personer som senere begår flere, gjerne mer alvorlige, lovbrudd.<sup>78</sup>

Av retningslinjenes punkt II første ledd nr. 1 fremgår det at «følgende personer *skal* registreres i identitetsregisteret:

---

<sup>71</sup> RA-2007-569 punkt III.

<sup>72</sup> Opphevet ved forskrift 27. september 2013 nr. 1138.

<sup>73</sup> RA-2012-2261, punkt I.

<sup>74</sup> RA-2012-2261, punkt I.

<sup>75</sup> RA-2007-569 punkt III nr. 2.

<sup>76</sup> Dahl, Johanne Yttri, Heidi Mork Lomell (2013).

<sup>77</sup> RA-2012-2261, punkt I.

<sup>78</sup> RA-2012-2261, punkt I.

1.

- a) alle som her i landet er idømt *forvaring, ubetinget fengsel* (inkludert deldom), *ungdomsstraff* eller *samfunnsstraff*. Registreringen skal skje uavhengig av hvilket lovbrudd dommen gjelder.

Det samme gjelder alle som har fått dom på *overføring til tvunget psykisk helsevern* eller *tvungen omsorg*.

- b) Alle som er idømt *betinget fengsel* for overtredelse eller forsøk på overtredelse av straffeloven 2005 §§ 231-231, bestemmelser i kapittel 26, §§ 282-283, §§ 271-275, § 322 jf. § 321 eller § 328 jf. § 327. det samme gjelder tilsvarende bestemmelser i straffeloven 1902 (dvs. § 162, kapittel 19, § 219, §§ 228-233, § 258 jf. § 257 eller § 268 jf. § 267).
- c) Alle som er idømt *bot* eller har vedtatt *forelegg* utstedt av norsk påtalemyndighet for overtredelse eller forsøk på overtredelse av bestemmelser i straffeloven 2005 kapittel 26, § 322 jf. § 321 eller § 328 jf. § 327. Det samme gjelder tilsvarende bestemmelser i straffeloven 1902 (dvs. kapittel 19, § 258 jf. § 257 eller § 268 jf. § 267).»

Retningslinjene gir uttrykk for en absolutt regel, hvor straffedømtes DNA-profil *skal* DNA-registreres. Imidlertid følger det av tredje ledd at registrering kan unnlates dersom det foreligger «helt særlige omstendigheter i den enkelte sak som gjør at registrering klart ikke er formålstjenlig». Unntaket er meget snevert og må tolkes restriktivt av hensyn til likebehandling og for å unngå vanskelige og stigmatiserende vurderinger.<sup>79</sup>

Retningslinjene åpner for at et stort antall straffedømte skal DNA-registreres. Imidlertid avgrensner de seg mot mindre alvorlige forbrytelser, som etter loven kan medføre registrering. I eksempelet ovenfor, hvor vedkommende ble ilagt bot for ordensforstyrrelse etter strl. § 181, pålegges ikke registrering etter retningslinjene, selv om loven åpner for dette. Det samme gjelder for den som ilegges bot ved brudd på vegtrafikkloven § 31. En slik avgrensning samsvarer også med departementets forutsetninger ved utarbeidelsen av loven. Her ble det tatt til orde for at det ved de nærmere retningslinjene for registreringsadgangen kunne være aktuelt

---

<sup>79</sup> RA-2012-2261 punkt II andre ledd.



å skjære bort mindre alvorlige lovovertrædelser, slik som overtrædelser av vegtrafikkloven eller av politivedtekter.<sup>80</sup>

Til tross for disse avgrensningene gir retningslinjene uttrykk for en svært liberal regel, som åpner for at en rekke straffedømte skal DNA-registreres, uavhengig av hvilken type lovbrudd som er begått.<sup>81</sup> Dette medfører at registrering kan skje uavhengig av om DNA-bevis har vært av betydning for domfellelsen som danner grunnlaget for registreringen. Dette gjør at registreringsadgangen kan fremstå som noe rutinemessig. Man kan derfor stille spørsmål ved om en slik regel står i et spenningsforhold til kravet om at inngrepet må være nødvendig og forholdsmessig.<sup>82</sup>

Jussprofessor Jon Petter Rui er blant de som har reist dette spørsmålet. Han mener det er problematisk at terskelen for å innhente og lagre DNA er så lav og generell, og at den utøvende makt er gitt en så vid adgang til å foreta inngrep overfor borgerne. Han har tatt til orde for at lovbestemmelsen uttrykkelig bør regulere hvilke rettsgodekrenkelses som skal kunne medføre at en borgers DNA blir innhentet og lagret. Og i den sammenheng bør ikke loven gå lengre enn det som er dokumentert som nødvendig for å forebygge, avdekke og oppklare kriminalitet.<sup>83</sup> Ranga Aarli fremhever også at lovgiver bør vurdere mer nyanserte og differensierte regler for registrering av DNA-profiler i identitetsregisteret. Hun peker blant annet på at det stadig økende tallet av DNA-profiler i registeret ikke har medført en nevneverdig økning av treff i registeret, noe som kan tyde på at DNA-profiler fra lovbrudd som ikke er «DNA-relevante» gjør lite nytte for seg.<sup>84</sup>

## 2.4 Lovens formål

### 2.4.1 Innledning

I det følgende vil det bli sett på lovens sentrale formål og prinsipper, samt i hvilken grad dagens regulering av DNA-registeret har bidratt til å oppnå og ivareta disse. Politiet forventes å oppklare og avverge kriminalitet. Dermed er det viktig å påse at politiet har de virkemidler som

---

<sup>80</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 19, punkt 3.4.4.2.

<sup>81</sup> RA-2012-2261 punkt II første ledd nr. 1 a) andre punktum.

<sup>82</sup> Se nærmere redegjørelse av kravene nedenfor i punkt 2.4.4 og 3.3.

<sup>83</sup> Rui (2016) s. 8-9.

<sup>84</sup> Aarli (2019).

trengs for å ivareta denne funksjonen. Behandling av opplysninger, slik som registrering og bruk av DNA-profiler, er et sentralt verktøy i politiets kamp mot kriminalitet. Hensynet til kriminalitetsbekjempelse må derfor veie tungt ved utformingen av de regler som styrer politiets informasjonsbehandling, idet man ellers kan risikere å redusere politiets mulighet til å bekjempe kriminalitet. Samtidig er det viktig at det ved behandlingen av opplysningene tas hensyn til personvernet.<sup>85</sup> Det må derfor foretas en avveining mellom hensynet til kriminalitetsbekjempelse på den ene siden og hensynet til personvern på den andre siden. Dette er søkt oppnådd gjennom lovens bakenforliggende formål og prinsipper.<sup>86</sup>

## **2.4.2 Lovens generelle formål, jf. politiregisterloven § 1**

Det heter i politiregisterloven § 1 at formålet med loven er å «bidra til effektiv løsning av politiets og påtalemyndighetens oppgaver, beskyttelse av personvernet og forutberegnelighet for den enkelte ved behandling av opplysninger».

Både etableringen og utvidelsen av DNA-registeret hadde som formål å effektivisere etterforskningen og øke oppklaringsprosenten av straffbare handlinger, særlig hverdagskriminalitet. DNA-registeret er derfor noe som kan «bidra til effektiv løsning av politiets og påtalemyndighetens oppgaver».

Ser vi på den utviklingen som har funnet sted etter DNA-reformen, kan vi også legge til grunn at formålet i stor grad er oppnådd. Allerede et drøyt halvår etter reformen trådte i kraft ble tallet på innsendte biologiske sporprøver knyttet til hverdagskriminalitet fordoblet, og halvparten av alle spor som ble lagt til i sporregisteret fikk treff mot profiler i identitetsregisteret eller etterforskningsregisteret.<sup>87</sup>

Også en evaluering av vinningskriminalitet og voldtektssaker, foretatt i perioden 2009-2011, viser at DNA hadde betydning for etterforskningen og oppklaringen av sakene. Riktignok viste evalueringen av vinningskriminalitet at tallet på innsendte anmodninger om analyse av biologisk materiale var svært lavt, men i de tilfellene det ble gjort, og analysen resulterte i en DNA-profil, var oppklaringsprosenten høyere. Tilsvarende for voldtektssakene var

---

<sup>85</sup> Se (EU) 2016/680.

<sup>86</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 51-52.

<sup>87</sup> Aarli (2011), s. 16.

oppklaringsprosenten høyere i de tilfeller hvor det forelå en DNA-profil.<sup>88</sup> Videre har man sett at DNA-reformen har gjort det enklere å oppklare forbrytelser begått av gjengangere, etterforske «multikriminalitet» der samme gjerningsperson står bak karakterforskjellige lovbrudd og å etterforske organisert kriminalitet på tvers av landegrenser.<sup>89</sup>

Denne positive effekten oppnås imidlertid på bekostning av personvernet. Ved registrering av DNA-profiler i identitetsregisteret vil ikke hensynet til personvern, og hensynet til kriminalitetsbekjempelse kunne forenes. Hensynet til personvernet må derfor vike.<sup>90</sup> Imidlertid finner vi regler i politiregisterforskriftens kapittel 45, som skal bidra med å utjevne den ubalanse som DNA-registrering medfører for personvernet. Dette er regler som skal gi rettssikkerhetsgarantier for individet og dermed beskytte personvernet. Reglene angår blant annet sletting av DNA-profiler, klageadgang, innsyn og oppbevaring av opplysningene. Likevel må man ved avveiningen alltid foreta en forholdsmessighetsvurdering.<sup>91</sup> Dersom registreringen går så langt at den er uforholdsmessig, vil det bryte med kravet om formålsbestemthet og nødvendighet,<sup>92</sup> samt EMK art. 8 (2).

Videre må politiets behandling av opplysningene i identitetsregisteret være forutberegnelig, slik at individet vet *om* han/hun kan bli registrert, og i så fall *hvilke opplysninger* som kan registreres.<sup>93</sup> Når det gjelder spørsmålet *om* vedkommende kan registreres, er dette regulert i riksadvokatens retningslinjer, som gir klar anvisning på hvilke tilfeller som skal registreres. Videre gir politiregisterforskriften § 45-6 klare regler om *hvilke opplysninger* som kan registreres, noe den registrerte også skal opplyses om, jf. § 45-13.

### **2.4.3 Krav om formålsbestemthet, jf. politiregisterloven § 4**

I tillegg til det generelle formål i politiregisterloven § 1, stilles det krav til formålsbestemthet. Prinsippet er tuftet på at individet har selvråderett over egne personopplysninger. Ettersom selvråderetten ikke lar seg gjennomføre fullt ut i et moderne samfunn, er det satt visse skranker for behandling av personopplysninger. Kjernen er at det ved behandlingen må stilles krav til et

---

<sup>88</sup> Dahl, Johanne Yttri, Heide Mork Lomell (2013).

<sup>89</sup> Aarli (2011) s. 16.

<sup>90</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 291, punkt 21.1.

<sup>91</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 291 punkt 21.1 og politiregisterforskriften § 1-1 andre ledd.

<sup>92</sup> Se punkt 2.4.3 og 2.4.4.

<sup>93</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 291 punkt 21.1.

konkret angitt formål.<sup>94</sup> Dette skal bidra til å skape forutberegnelighet for den enkelte, ved å gi klarhet og oversikt over hvordan personopplysningene behandles.

Prinsippet er nedfelt i § 4, hvor det heter at «opplysninger kan behandles til formålet de er innhentet for eller til andre politimessige formål, med mindre det er bestemt i lov eller i medhold av lov at retten til behandling er begrenset, eller at opplysninger kan behandles til andre formål enn de politimessige».

Med «opplysninger» siktes det til personopplysninger knyttet til fysiske personer, herunder DNA.<sup>95</sup> Kravet til formålsbestemthet er altså et sentralt personvernrettslig prinsipp, som går ut på at personopplysninger kun kan benyttes til konkrete angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet.<sup>96</sup> DNA-registreringens formål om å effektivisere etterforskningen og øke oppklaringsprosenten i straffesaker er en viktig del av politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet.<sup>97</sup> Utgangspunktet er dermed at opplysningene i identitetsregisteret kun kan behandles for å oppnå disse formål.

Imidlertid inneholder bestemmelsen et unntak for tilfeller der det er bestemt i lov at opplysningene «kan behandles til andre formål enn de politimessige». Etter spesialbestemmelsen i politiregisterloven § 12 sjette ledd første punktum, heter det at opplysningene i registeret «skal kun brukes i strafferettspleien». Dette er en innskjerping i forhold til § 4, som gir uttrykk for at formålsangivelsen i tilknytning til bruken av DNA-registeret er forutsatt å være absolutt.<sup>98</sup> Dette samsvarer også med spesialmerknadene til loven, hvor departementet har uttalt at registeret utelukkende skal brukes i strafferettspleien.<sup>99</sup>

Imidlertid har det skjedd en formålsutglidning gjennom en avgjørelse truffet av Høyesteretts ankeutvalg i 2018.<sup>100</sup> I saken ønsket man å få avkreftet farskap som var etablert i henhold til barneloven § 3 første ledd. Den registrerte faren hadde ukjent oppholdssted, men hadde tidligere avgitt DNA-prøve i en straffesak. Spørsmålet var om DNA-prøven kunne benyttes som bevis i farskapssaken, jf. barneloven § 24 andre ledd, som åpner for å gjøre bruk av biologisk materiale

---

<sup>94</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 52, punkt 6.4.

<sup>95</sup> Politiregisterloven § 2 nr. 1, jf. politiregisterforskriften § 1-2 nr. 1.

<sup>96</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 52, punkt 6.4.

<sup>97</sup> Jf. politiregisterloven § 2 nr. 13.

<sup>98</sup> HR-2019-1226-A.

<sup>99</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) s. 32, punkt 8.1.

<sup>100</sup> HR-2018-2241-U.

tatt av en som kan være far til barnet i tilfeller hvor han er utilgjengelig. Ankeutvalget kom under dissens (2-1), til at § 12 sjette ledd måtte tolkes innskrenkende, og at barneloven § 24 andre ledd måtte gis forrang. Dette ble blant annet begrunnet med at problemstillingen ikke var adressert i forarbeidene til politiregisterloven, hensynet til barnets interesse i å få en rettslig avklaring på hvem som er dets far, og at Høyesteretts ankeutvalg i en tidligere avgjørelse<sup>101</sup> hadde åpnet for at § 24 andre ledd skulle gis forrang fremfor behandlingsbiobankloven § 15, som betinger samtykke for utlevering av biologisk materiale.

Med avgjørelsen åpnet Høyesteretts ankeutvalg for at DNA-registeret også kan brukes i farskapssaker, og dermed til rent sivilrettslige formål. Dette står klart nok i et misforhold til kravet om formålsbestemthet og den nærmere innskjerpingen i § 12 sjette ledd. Avgjørelsen medfører også usikkerhet om det for fremtiden vil skje ytterligere formålsutglidninger, slik at opplysningene også kan brukes for andre, mer inngripende formål. Dette rokker ved bestemmelsens forutberegnelighet, samt om DNA-registrering vil være forholdsmessig og i samsvar med EMK art. 8.

På denne bakgrunn ønsker justis- og beredskapsdepartementet en reversering av ankeutvalgets avgjørelse, for å tydeliggjøre at opplysningene i DNA-registeret kun skal brukes i strafferettspleien. Det ble derfor sendt ut høringsnotat, den 26. juni 2020, med forslag om å presisere i politiregisterloven § 12 at eventuelle regler om å tillate bruk av DNA-registeret utenfor strafferettspleien må fremgå av denne bestemmelsen.<sup>102</sup> Blant de høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget, har det vært overveiende tilslutning. Lovendringsforslaget gir uttrykk for at avgjørelsen i 2018 strider mot lovgivers forutsetninger for DNA-registeret. Dommen bør dermed ikke lengre påberopes som et moment for at DNA-registrering er uforholdsmessig.<sup>103</sup>

#### **2.4.4 Krav om nødvendighet, jf. politiregisterloven § 5**

I nær sammenheng med kravet til formålsbestemthet står nødvendighetsprinsippet, som er nedfelt i politiregisterloven § 5. Nødvendighetsprinsippet er et gjennomgående

---

<sup>101</sup> HR-2013-868-A.

<sup>102</sup> Høring – forslag til endringer i politiregisterloven og politiregisterforskriften, s. 23-28.

<sup>103</sup> Se bla. HR-2019-1226-A, Aarli (2019) og Wessel-Aas (2018).

personvernprinsipp, hvor utgangspunktet er at opplysninger bare kan «behandles når det er nødvendig ut fra formålet som nevnt i § 4», jf. § 5 første ledd.

Dette innebærer at DNA-registering i identitetsregisteret ikke må være mer omfattende enn nødvendig for å oppnå en effektiv etterforskning og økt oppklaringsprosent av straffbare forhold. På denne bakgrunn setter prinsippet blant annet skranker for hvilke personer og type opplysninger som kan registreres, hvor lenge opplysningen kan oppbevares og hvem som får tilgang til opplysningene.<sup>104</sup> Med de få skranker politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1 setter for DNA-registering, kan det stilles spørsmål ved om nødvendighetskravet i tilstrekkelig grad ivaretas. Spørsmålet kommer særlig på spissen i tilfeller hvor DNA-spor har vært uten relevans for etterforskningen og oppklaringen av lovbruddet.

Per medio november 2020 inneholder identitetsregisteret 107 845 DNA-profiler.<sup>105</sup> Det foreligger ikke noen helhetlig statistikk over antall treff i registeret per år, da treff forekommer både hos analyseinstitusjonen, og ved søk i DNA-registeret hos Kripos. Imidlertid mener rådgiver ved DNA-seksjonen på Kripos at det er rimelig å legge til grunn at en økning i antall registrerte personer medfører flere treff.<sup>106</sup> Dette kan tyde på at registrering av DNA-profiler fra lovbrudd som ikke er «DNA-relevante» også er nødvendig ut fra formålet.

Videre viser statistikk fra Statistisk sentralbyrå at det for alle hovedlovbruddsgrupper er en betydelig risiko for tilbakefall. Det vil si at også for den type lovbrudd der DNA normalt ikke bidrar til oppklaring, vil det være en viss risiko for tilbakefall til «DNA-relevant» kriminalitet.<sup>107</sup> Ser man for eksempel hen til trafikkovertrедelser, som typisk løses uten hjelp av DNA-spor, er det en ganske høy tilbakefallrisiko til «DNA-relevante» lovbrudd. Sannsynligheten for at en som er straffedømt for en trafikkovertrедelse senere straffedømmes for seksuallovbrudd er 8,1%, og for voldskriminalitet 8,0%. Dette viser at formålet bak DNA-registeret også gjør seg gjeldende for saker hvor DNA-spor normalt ikke bidrar til domfellelsen. Et eksempel er en sak fra 2006, hvor en kvinne ble voldtatt på vei hjem fra arbeid. Politiet drev en omfattende etterforskning av saken, og hadde blant annet sikret DNA-spor fra gjerningspersonen, som var avsatt på offeret. Sporet resulterte i en DNA-profil, som ble sendt

---

<sup>104</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) s. 52.

<sup>105</sup> Mailkorrespondanse med Heidi Nordnes, rådgiver ved DNA- og saknetseksjonen på Kripos (13.11.20).

<sup>106</sup> Mailkorrespondanse med Heidi Nordnes, rådgiver ved DNA- og saknetseksjonen på Kripos (13.11.20).

<sup>107</sup> <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudde/aar>

ut til de øvrige nordiske landene, hvor de respektive myndighetene deretter foretok søk i sine nasjonale DNA-registre. Dette resulterte i et treff i Sverges database, hvor en 23 år gammel mann var blitt registrert i DNA-registeret som følge av en trafikkøvertredelse.<sup>108</sup>

Hensynet til kriminalitetsbekjempelse må veie tungt ved utformingen av de regler som styrer politiets informasjonsbehandling. Likevel reiser det seg stadig spørsmål om dagens unyanserte regulering er for omfattende i forhold til formålet bak DNA-registeret,<sup>109</sup> og dermed i strid med kravet til nødvendighet. Ved nødvendighetsvurderingen må det foretas en forholdsmessighetsvurdering, hvor en rekke momenter vil være av betydning.<sup>110</sup> Denne vurderingen er i det alt vesentlige sammenfallende med forholdsmessighetsvurderingen etter EMK art. 8 (2). Etersom at Norge er folkerettslig forpliktet av EMK, med tilhørende EMD-praksis,<sup>111</sup> er det nødvendig å se på hvilke krav EMK stiller til forholdsmessighetsvurderingen, og hvordan EMD har foretatt denne vurderingen.

### **3 Internasjonal regulering som gjør seg gjeldende ved DNA-registrering i identitetsregisteret**

#### **3.1 Rekommandasjon No. R (92) 1 om bruk av DNA-analyser innenfor strafferettssystemet**

Rekommandasjon No. R (92) 1 ble vedtatt av Ministerkomitéen den 10. februar 1992. Denne inneholder anbefalinger til medlemstatene om hvordan de bør utforme sitt nasjonale regelverk om bruk av DNA-analyser innenfor strafferettspleien. Det er ikke snakk om folkerettslige forpliktelser, men likevel bør medlemsstatene tilstrebe at de deler av rekommandasjonen man har sluttet seg til, blir fulgt.<sup>112</sup>

Norge har sluttet seg til rekommandasjonen, men med reservasjon til punkt 8, som gir nærmere regler for lagring av biologisk materiale og DNA-profiler. Norge ønsket ikke å slutte seg til

---

<sup>108</sup> Strandbakken (2007) punkt 1.

<sup>109</sup> Se HR-2019-1226-A, LG-2019-29487, Aarli (2019) og Rui (2016).

<sup>110</sup> Jf. politiregisterforskriften § 4-2.

<sup>111</sup> Jf. menneskerettighetsloven § 3.

<sup>112</sup> NOU 2005: 19 s. 35, punkt 4.4.

bestemmelsen, da departementet mente at den var for restriktiv med hensyn til opprettelsen av et nasjonalt DNA-register.<sup>113</sup> Ved spørsmålet om hvor grensene for DNA-registrering i identitetsregisteret bør gå, vil Norge ikke være bundet av rekommandasjonens anbefalinger. For øvrig har det siden 1992 skjedd en betydelig teknologisk utvikling på dette området, og anbefalingene er derfor også noe utdatert.

### **3.2 Personverndirektiv for politi og påtalemyndighet**

Rådet for den europeiske union vedtok 27. april 2016 et direktiv for fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger med sikte på å forebygge, etterforske, avsløre eller rettsforfølge straffbare handlinger eller fullbyrde strafferettslige sanksjoner.<sup>114</sup> Direktivet gjør seg gjeldende i norsk rett, idet den innebærer en videreutvikling av Schengen-regelverket. Stortinget har gitt sitt samtykke til godkjenning av rettsakten, som dermed har blitt en del av norsk rett.<sup>115</sup>

Direktivet erstatter den tidligere rammebeslutningen om personvern, som gjaldt ved behandling av opplysninger som ble utvekslet mellom medlemslandene.<sup>116</sup> Rammebeslutningen kom i utgangspunktet ikke til anvendelse ved intern nasjonal behandling av opplysninger, slik direktivet gjør.<sup>117</sup> Imidlertid implementerte departementet rammebeslutningens bestemmelser i politiregisterloven, slik at det ved ratifiseringen ikke ville være nødvendig med ytterligere lovendringer.<sup>118</sup>

Direktivet viderefører i det alt vesentlige de personvernmessige prinsippene og den registrertes rettigheter som var nedfelt i rammebeslutningen, og som ble gjennomført i politiregisterloven.<sup>119</sup> For de personvernprinsipper som gjør seg gjeldende ved DNA-registrering,<sup>120</sup> samt for reglene om sletting av DNA-profiler, skjedde det derfor ingen endring ved innføringen av direktivet.<sup>121</sup>

---

<sup>113</sup> NOU 1993: 31 s. 19, punkt 4.6.

<sup>114</sup> (EU) 2016/680.

<sup>115</sup> Prop.98 S (2016-2017).

<sup>116</sup> 2008/977/JIS.

<sup>117</sup> (EU) 2016/680 art. 2.

<sup>118</sup> Innst.60 S (2009-2010) punkt 1.2. og Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) punkt 1.1.

<sup>119</sup> Innst.417 S (2016-2017) s. 2.

<sup>120</sup> For eksempel formålsbestemthet- og nødvendighetsprinsippet i politiregisterloven §§ 4 og 5.

<sup>121</sup> Prop.99 L (2016-2017) punkt 4.3.1.



### 3.3 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8

Norske myndigheter har en plikt til å sikre ethvert individs rett etter EMK art. 8 (1), hvor det fremgår:

«[E]veryone has the right to respect for his private [...] life, [...]».

EMK setter derfor begrensninger for hvilke inngrep nasjonale myndigheter kan foreta overfor dets borgere. Etter norsk rett er det, av både lovgiver og Høyesterett, lagt til grunn at registrering av DNA-profiler i identitetsregisteret er et inngrep i retten til respekt for privatlivet etter EMK art. 8.<sup>122</sup> Dette til tross for at DNA-profilen ikke sier noe om personlige egenskaper, men kun er egnet til å identifisere vedkommende. Likevel er det et poeng at DNA-profilen registreres sammen med opplysninger om grunnlaget for registreringen. Dette er utvilsomt personopplysninger som det er behov for å kontrollere bruken av.<sup>123</sup>

Også EMD anser registrering av DNA-profiler i nasjonale DNA-registre som et inngrep i privatlivsbeskyttelsen. Bakgrunnen er at DNA-profilen kan brukes til å identifisere slektskap mellom individer, noe som i seg selv er tilstrekkelig for å anse registreringen som et inngrep i retten til respekt for privatlivet. Dette gjelder uavhengig av om det i nasjonal rett foretas slektskapssøk, og om det finnes rettssikkerhetsmekanismer mot det.<sup>124</sup>

På denne bakgrunn setter EMK art. 8 (2) visse vilkår for at DNA-registrering skal være lovlig:

«There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right *except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society* in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, *for the prevention of disorder or crime*, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others». (min kursivering)

For det første stilles det krav til at inngrepet er «in accordance with the law». Med dette menes det at DNA-registrering i identitetsregisteret må ha hjemmel i nasjonal lovgivning, herunder at

---

<sup>122</sup> HR-2019-1226-A, avsnitt 54.

<sup>123</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.1.4.

<sup>124</sup> S. og Marper, avsnitt 75.

lovhjemmelen er tilstrekkelig tilgjengelig og forutberegnelig.<sup>125</sup> I norsk rett er det ikke tvilsomt at politiregisterloven § 12 og strpl. § 158 tilfredsstiller dette lovskravet.<sup>126</sup>

Videre stilles det krav om at inngrepet tjener et legitimt formål. Det vil si ett eller flere av de formål som er listet opp i EMK art. 8 (2), herunder «the prevention of disorder and crime». Identitetsregisterets formål om å forebygge, oppklare og bekjempe kriminalitet faller klart nok innenfor dette.<sup>127</sup> EMD er også av denne oppfatning, og har i flere avgjørelser lagt til grunn at mens det opprinnelige formålet med å ta DNA-profilen er å knytte en bestemt person til en bestemt lovovertrødelse som han/hun er mistenkt for, så er selve registreringen gjort ut ifra det mer vidtgående formål om å bidra til identifisering av fremtidige lovovertrødere.<sup>128</sup>

Det problematiske er om dagens regulering av DNA-identitetsregisteret er forholdsmessig. Som nevnt beror registreringsadgangen på hvilken straff vedkommende er idømt, uavhengig av om det er et «DNA-relevant» lovbrudd eller ikke. En slik rutinemessig regel kan være problematisk i forhold til kravet om forholdsmessighet, noe det skal ses nærmere på i det følgende.

### **3.3.1 Kravet til forholdsmessighet etter EMK art. 8 (2)**

Kravet til forholdsmessighet kommer i EMK art. 8 (2) til uttrykk gjennom formuleringen «necessary in a democratic society». Hva som ligger i dette kravet har blitt nærmere utpenslet gjennom EMD-praksis. Avgjørelsen *S. and Marper* gir god veiledning på de generelle prinsippene for vurderingen, som også har blitt fulgt opp i senere avgjørelser.<sup>129</sup> *S. and Marper* gjald nettopp forholdsmessigheten av registrering av DNA-profiler fra to mistenkte som var pågrepet og siktet for kriminelle handlinger, henholdsvis forsøk på ran og trakassering. Mr. S ble senere frifunnet for ranssiktelsen, mens saken mot Marper ble henlagt. Ved fremstillingen av forholdsmessighetsvurderingen la EMD til grunn:

«An interference will be considered “necessary in a democratic society” for a legitimate aim if it answers a “pressing social need” and, in particular, if it is proportionate to the

---

<sup>125</sup> Jf. *S. and Marper*, avsnitt 95.

<sup>126</sup> NOU 2005: 19 punkt 4.5 og HR-2019-1226-A avsnitt 54.

<sup>127</sup> NOU 2005: 19 punkt 4.5.

<sup>128</sup> *S. and Marper*, avsnitt 100.

<sup>129</sup> Se bla. *Gaughran*, avsnitt 76 og *Trajkovski and Chipovski*, avsnitt 50.

legitimate aim pursued and if the reasons adduced by the national authorities to justify it are “relevant and sufficient”».<sup>130</sup>

Forholdsmessighetskravet legger altså opp til en vurdering av om inngrepet er nødvendig. Sentralt for vurderingen vil være hvorvidt DNA-registreringen er proporsjonal med det formålet man ønsker oppnådd gjennom registreringen. I den forbindelse har EMD utledet noen generelle prinsipper som må tas hensyn til, herunder beskyttelse av personopplysninger. Det vil derfor være av betydning om lovgivningen tilbyr tilstrekkelige garantier mot bruk av personopplysninger som er uforenlig med EMK art. 8, og om den nasjonale lovgivningen gir adekvate garantier for at de lagrede personopplysningene er effektivt beskyttet mot misbruk.<sup>131</sup> Dette gjelder særlig når opplysningene brukes til politimessige formål.<sup>132</sup>

Videre er det av betydning om den nasjonale lovgivningen sikrer at DNA-registreringen er «relevant and not excessive in relation to the purposes for which they are stored; and preserved in a form which permits identification of the data subjects for no longer than is required for the purpose for which those data are stored».<sup>133</sup> Det vil si at adgangen til å registrere DNA-profiler ikke må gå lengre enn det som er nødvendig for å forebygge og bekjempe kriminalitet. Tilsvarende må lagringsperioden avgrenses til det som er nødvendig ut fra dette formål.

Vurderingen vil i det hele bero på en avveining mellom hensynet til kriminalitetsbekjempelse og individets interesse i beskyttelse av personopplysninger, herunder DNA-profiler. EMD har lagt til grunn at hensynet til kriminalitetsbekjempelse kan få utslagsgivende vekt i avveiningen.<sup>134</sup>

Når det gjelder statenes skjønnsmargin på området, ser denne ut til å være begrenset. EMD understreker riktignok at statene må ha en viss skjønnsmargin ved vurderingen, men at denne vanligvis vil være begrenset i tilfeller hvor individets mest grunnleggende rettigheter står på spill. EMD synes å mene at dette er tilfellet ved lagring av DNA-profiler, da DNA omfatter et spesielt viktig aspekt ved en persons identitet.<sup>135</sup> EMD bemerker nemlig at DNA-informasjon

---

<sup>130</sup> Se S. and Marper, avsnitt 101.

<sup>131</sup> S. and Marper, avsnitt 103.

<sup>132</sup> S. and Marper, avsnitt 103.

<sup>133</sup> S. and Marper, avsnitt 103.

<sup>134</sup> S. and Marper, avsnitt 104.

<sup>135</sup> S. and Marper, avsnitt 102.

må anses som sensitiv data, som inneholder en persons genetiske sammensetning, og dermed er av særlig viktig betydning for både personen det angår, og hans/hennes familie.<sup>136</sup>

Det er også av betydning for statenes skjønnsmargin om det eksisterer en europeisk standard på området. Med dette menes det at det finnes en lovgivningspraksis som blir fulgt av de fleste medlemsstatene. Dersom en stat i slike tilfeller handler utenfor denne europeiske standarden, kreves det gode grunner for å si at staten ved inngrepet ikke har overtrådt dens skjønnsmargin.<sup>137</sup>

### **3.3.2 EMDs anvendelse av de generelle prinsippene ved registrering av DNA-profiler**

EMD har i flere avgjørelser anerkjent hvor viktig bruken av DNA-profiler er i arbeidet med å avdekke kriminalitet, særlig ved bekjempelsen av tilbakefall,<sup>138</sup> organisert kriminalitet og terrorisme, som er blant de problemene det europeiske samfunnet i dag står ovenfor.<sup>139</sup> På denne bakgrunn anerkjenner EMD opprettelsen av DNA-registre, som et effektivt hjelpemiddel for å avdekke og bekjempe kriminalitet.<sup>140</sup>

Imidlertid må det foretas en konkret forholdsmessighetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, hvor de generelle prinsippene, som ble lagt til grunn i *S. and Marper*, vil være styrende. Det sentrale ved vurderingen vil være om registreringen, i samsvar med den nasjonale lovgivningen, er proporsjonal og sikrer en rettfærdig balanse mellom de konkurrerende offentlige og private interessene. Hva som nærmere skal til for at proporsjonalitetskravet er møtt har EMD tatt stilling til i flere avgjørelser, senest i 2020.<sup>141</sup>

Et første moment av betydning er om adgangen til å foreta DNA-registrering er nærmere *avgrenset*. Dette kom blant annet til uttrykk i *S. and Marper*, hvor England, Wales og Nord Irlands lovgivning åpnet for en svært vid registreringsadgang. I disse landene kunne det foretas lagring på ubestemt tid, av DNA-materiale fra enhver som var mistenk, men ikke domfelt, for

---

<sup>136</sup> *S. and Marper*, avsnitt 103.

<sup>137</sup> Broch (2005) punkt 2.4.

<sup>138</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 51.

<sup>139</sup> *S. and Marper*, avsnitt 105.

<sup>140</sup> Aycaguer, avsnitt 34.

<sup>141</sup> Se Gaughran og Trajkovski and Chipovski.

en lovovertrædelse som kunne medføre frihetsstraff. Dette gjaldt uavhengig av den mistenktes alder. Til dette uttalte EMD:

«the protection afforded by Article 8 of the Convention would be unacceptably weakened if the use of modern scientific techniques in the criminal-justice system were allowed at any cost and without carefully balancing the potential benefits of the extensive use of such techniques against important private-life interest».<sup>142</sup>

De øvrige medlemsstatene hadde på sin side foretatt en balansering av interessene, og satt begrensninger i registreringsadgangen, ut fra hensynet til personvernet.<sup>143</sup> Blant disse medlemsstatene var det klar enighet om at biologisk materiale og DNA-profiler utledet fra slikt materiale, skulle destrueres eller slettes med en gang, eller innen en viss tidsperiode, etter at mistenkte var frifunnet eller saken frafalt.<sup>144</sup> EMD mente at konsensusen mellom medlemsstatene var av særlig betydning, og la derfor til grunn at statenes skjønnsmargin vil være begrenset ved vurderingen av de tillatte grenser for inngrep i privatlivet på dette området.

Det vil derfor være av betydning om registreringsadgangen knytter seg til personer som er *domfelt*. I *S. and Marper* uttalte EMD at det vil være en risiko for stigmatisering i tilfeller hvor loven åpner for DNA-registrering av personer som har vært mistenkt for en straffbar handling, men som senere er blitt frifunnet eller saken frafalt. Bakgrunnen er at enhver som er mistenkt for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil det motsatte er bevist.<sup>145</sup> EMD anser det derfor problematisk at en mistenkt, gjennom DNA-registrering, behandles på samme måte som en domfelt.<sup>146</sup>

Videre har domstolen i flere avgjørelser uttalt, i henhold til de øvrige medlemstatenes lovgivningen, at den er «struck by the blanket and indiscriminate nature of the power of retention of the DNA-profiles».<sup>147</sup> Uttalelsen gir uttrykk for at den nasjonale lovgivningen må sikre klare og presise kriterier for registreringsadgangen. Hva dette nærmere innebærer kommer

---

<sup>142</sup> *S. and Marper*, avsnitt 112.

<sup>143</sup> *S. and Marper*, avsnitt 112.

<sup>144</sup> *S. and Marper*, avsnitt 108-110.

<sup>145</sup> EMK art. 6 nr. 2.

<sup>146</sup> *S. and Marper*, avsnitt 122.

<sup>147</sup> *Trajkovski and Chipovski*, avsnitt 54 og *S. and Marper*, avsnitt 119.

til uttrykk idet domstolen peker på hvorfor den nasjonale lovgivningen er «blanket and indiscriminate».

Et sentralt moment er om den nasjonale lovgivningen setter spesifikke *tidsbegrensninger* for lagring av DNA-profiler eller om den tillater lagring på ubestemt tid.<sup>148</sup> Dette momentet foretok EMD en grundig behandling av i *Gaughran*. Avgjørelsen omhandlet en person som var *domfelt* for promillekjøring, og ilagt bot og fratakelse av førerkortet i 12 måneder. Som følge av dette var den domfeltes DNA-profil lagret i DNA-registeret på ubestemt tid, noe som gjorde at spørsmålet om forholdsmessighet kom på spissen.

Ved vurderingen la EMD til grunn at statenes skjønnsmargin må være begrenset på dette punkt, ettersom at flertallet av medlemsstatene har spesifikke tidsbegrensninger for DNA-lagring. Riktignok har endel av medlemsstatene tidsbegrensninger som knytter seg til den DNA-registrertes død, eller til et visst tidspunkt etter dens død, noe som kan medføre en svært lang lagringsperiode. Likevel mente domstolen at en lagringsperiode knyttet til vedkommendes død, ikke kan likestilles med en ubestemt lagringsperiode. EMD begrunnet dette med at fortsatt lagring, etter vedkommendes død, vil ha innvirkning på de individer som er biologisk relatert til den DNA-registrerte.<sup>149</sup> I denne sammenheng understrekte domstolen at bruken av DNA-profiler, for å foreta slektskapssøk, er av svært sensitiv natur, og det må derfor stilles strenge krav til kontroll. Dette må gjelde uavhengig av om de nasjonale myndighetene faktisk foretar slike søk, og uavhengig av om den nasjonale lovgivningen gir sikkerhetsgarantier mot slektskapssøk.

Imidlertid tilsier ikke dette at enhver stat som tillater DNA-lagring på ubestemt tid, har overtrådt den tillatte skjønnsmargin. Det må foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. I avvisningsdommen *Peruzzo and Martes* la EMD til grunn at lagring på ubestemt tid kunne legitimeres, da det var snakk om DNA-profiler knyttet til personer som hadde begått gjentatt og alvorlig kriminalitet. Den nasjonale lovgivningen påla også myndighetene å overprøve, med jevne mellomrom, om lagringen var nødvendig ut ifra innhentingsformålet.<sup>150</sup> I *Aycaguer* kom domstolen til det motsatte, til tross for at den nasjonale lovgivningen hadde en definert lagringsperiode på 40 år. Bakgrunnen var at lovgivningen åpnet for DNA-registrering

---

<sup>148</sup> Se Trajkovski and Chipovski, avsnitt 52 og S. and Marper, avsnitt 119.

<sup>149</sup> Gaughran, avsnitt 81.

<sup>150</sup> Peruzzo and Martes, avsnitt 46.

uavhengig av lovovertrædelsens *art og alvorlighet*. Det forelå heller ingen mulighet for domfelte personer å kreve DNA-profilen *slettet*.<sup>151</sup>

I sistnevnte avgjørelse trekker EMD frem lovovertrædelsens *art og alvorlighet*, samt muligheten for *sletting*, som momenter i helhetsvurderingen. Disse momentene er trukket frem i en rekke andre avgjørelser fra EMD.<sup>152</sup> I blant annet *Gaughran* uttalte domstolen at «also of importance is whether the regime takes into account the seriousness of the offending and the need to retain the data, and the safeguards available to the individual».<sup>153</sup>

Det er altså av betydning om registreringsadgangen tar hensyn til *arten* av lovovertrædelsen. Det er nettopp dette som kommer på spissen ved den norske reguleringen. Som nevnt er det for registreringsadgangen likegyldig hvilken type lovovertrædelse som er begått. Det vil si at lovovertrædelser som ikke er «DNA-relevante» vil kunne DNA-registreres. At *arten* av lovbruddet står sentralt i EMDs vurdering, vil derfor kunne ha betydning for om registrering av ikke «DNA-relevante» lovbrudd er forholdsmessig. Tilsvarende må *arten* av lovbruddet inngå som et moment n r EMD sier at det må legges vekt på «the need to retain the data». Arten av lovbruddet vil slik sett være av betydning både ved den opprinnelige registreringen og ved spørsmålet om fortsatt registrering er nødvendig.<sup>154</sup>

Imidlertid ser det ut til at lovbruddets *art* kun er et moment i helhetsvurderingen. I *Trajkovski and Chipovski* reiste det seg spørsmål om forholdsmessigheten av DNA-registrering av to personer, som begge var domfelt for grovt tyveri. For en av de domfelte hadde ikke DNA-profilen vært nødvendig som bevis for domfellelsen, og heller ikke ved noen senere straffesak ført mot ham. Til tross for dette understrekte EMD viktigheten av DNA-profilens funksjon for å avdekke kriminalitet, og særlig for bekjempelsen av tilbakefall.<sup>155</sup> Ved den nærmere proporsjonalitetsvurdering skilte heller ikke EMD mellom de to klagerne, til tross for at den enes lovovertrædelse hadde vært «DNA-relevant», mens den andre ikke hadde vært det.<sup>156</sup>

---

<sup>151</sup> Aycaguer, avsnitt 43-44.

<sup>152</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 53 og S. and Marper, avsnitt 119.

<sup>153</sup> Gaughran, avsnitt 88.

<sup>154</sup> Se Aycaguer avsnitt 44.

<sup>155</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 51.

<sup>156</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 53.

Videre er det et moment i helhetsvurderingen om den nasjonale lovgivningen tar hensyn til *alvorligheten* av lovbruddet. I *Gaughran* var registreringsadgangen avgrenset til å gjelde lovovertrедelser som kunne medføre frihetsstraff. Registreringsadgangen tok altså hensyn til et minimum av alvorlighet i forhold til den straffbare handlingen, noe staten mente måtte være en tilstrekkelig avgrensning. EMD var ikke enig og pekte på at registreringsadgangen fortsatt åpnet for at et stort antall lovovertrедelser ville omfattes. Slik sett kunne registreringsadgangen anses å gjelde uavhengig av lovovertrедelsens art og alvorlighet.<sup>157</sup>

Når det gjelder «the safeguards available to the individual» har EMD lagt vekt på om den nasjonale lovgivningen tilbyr en slettingsadgang for den DNA-registrerte. Og i så tilfelle om loven stiller tilstrekkelig klare krav til i hvilke tilfeller sletting kan skje, og hvilke prosedyrer som må følges.<sup>158</sup>

Et annet moment er hvorvidt lovgivningen tilbyr en adgang til rettslig overprøving av nødvendigheten av DNA-registreringen. Herunder om individet har adgang til å søke om å få DNA-profilen slettet fra registeret dersom den «no longer appears necessary in view of the nature of the offence, the age of the person concerned, the length of time that has elapsed and the person's current personality».<sup>159</sup>

Ved vurderingen av disse momentene må det ses på om slettingsadgangen fremstår som reell, eller om lovgivningen stiller så strenge krav at den nærmest fremstår som hypotetisk.<sup>160</sup> I *Gaughran* åpnet den engelske lovgivningen kun for sletting i «exceptional circumstances». Det forelå heller ingen adgang for individet til å søke om å få DNA-profilen slettet dersom oppbevaringen ikke lengre fremstod som nødvendig. EMD mente derfor at den registrertes mulighet, til å få sin DNA-profil slettet, var så liten at den nærmest fremstod hypotetisk.

Som det foregående viser foretar EMD en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, hvor samtlige at de nevnte momentene vektlegges. I alle de nevnte avgjørelsene kom EMD til at DNA-registreringen utgjorde et uproporsjonalt inngrep i individets rett til respekt for privatlivet. Inngrepet kunne derfor ikke anses nødvendig i et demokratisk samfunn, og det forelå brudd på

---

<sup>157</sup> Gaughran, avsnitt 83.

<sup>158</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 53.

<sup>159</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 53 og Gaughran, avsnitt 94.

<sup>160</sup> Gaughran, avsnitt 94.



EMK art. 8. Avgjørende for utfallet i sakene var at den nasjonale lovgivningen ikke sørget for tilstrekkelig klare og presise skranker for registreringsadgangen, og heller ikke tilbydde tilstrekkelige rettssikkerhetsmekanismer for individet. Domstolen fant ikke, i noen av avgjørelsene, at de nasjonale myndighetens begrunnelser for den vidtgående registreringsadgangen var relevant eller tilstrekkelig.

## **4 Norsk rett sett opp mot de krav som er utledet gjennom EMD-praksis**

### **4.1 Den nærmere avgrensingen av DNA-registrering i identitetsregisteret**

Den norske registreringsadgangen avgrenses i praksis til tilfeller hvor den *domfelte er idømt frihetsstraff*. Frihetsstraff er forbeholdt de lovovertrедelser som er av en slik alvorlighet at andre, mildere reaksjoner og sanksjoner, åpenbart ikke er tilstrekkelig.<sup>161</sup> Det kreves altså en viss grad av *alvorlighet* ved lovovertrедelsen før frihetsstraff kan idømmes.

Imidlertid er det et bredt spekter av ulike typer lovbrudd/rettsgodekrenkelser som kan idømmes frihetsstraff. Når det ikke tas nærmere hensyn til lovbruddets *art*, vil registreringsadgangen være svært vid. EMD har lagt til grunn at en avgrensing som utelukkende baserer seg på om lovovertrедeren kan idømmes frihetsstraff, åpner for en så vid registreringsadgang at regimet kan karakteriseres for å gjelde uavhengig av lovbruddets art og alvorlighet.<sup>162</sup> På denne bakgrunn må det sies at den norske lovgiver, gjennom reguleringen, har gått langt til fordel for kriminalitetsbekjempelse. Det må derfor vurderes om lovgiver har identifisert og trukket frem relevante og tilstrekkelige grunner for en så vidtgående adgang til å gjøre inngrep i privatlivsbeskyttelsen.<sup>163</sup> Avgjørende må være om DNA-registrering, uavhengig av lovbruddets art, er nødvendig og proporsjonal med det formål man ønsker oppnådd gjennom registreringen.

---

<sup>161</sup> Gröning, Husabø og Jacobsen (2019) s. 717.

<sup>162</sup> Gaughran, avsnitt 83.

<sup>163</sup> S. and Harper, avsnitt 101.

## 4.2 Lovgivers vurdering av DNA-registreringens forholdsmessighet

Ser man hen til inngrepets karakter, DNA-registreringen, utgjør den et mindre inngrep i retten til privatliv. Det er tale om et rent identitetsregister, hvor det ikke registreres opplysninger som kan avdekke egenskaper utover kjønn.<sup>164</sup> Det biologiske analyse materialet destrueres så snart DNA-profilen er registrert.<sup>165</sup> Dermed foreligger det ikke noen risiko for at det senere kan utledes sensitive opplysninger om vedkommendes person. Det er kun politi- og påtalemyndighet, som ved tjenestemessige behov, har adgang til DNA-registeret. Selve adgangen til profildatabasen er ytterligere begrenset til personer med særskilt bemyndigelse.<sup>166</sup> Departementet har på denne bakgrunn lagt til grunn at DNA-registreringen utgjør et beskjedent inngrep i privatlivsbeskyttelsen.<sup>167</sup>

Dette må videre ses i sammenheng med DNA-registreringens formål, og hvordan DNA-profiler bidrar til å oppnå disse formål. Dette kommer klart til uttrykk i forarbeidene:<sup>168</sup>

«bruk av DNA [anses] å være nødvendig og svært egnet sett i lys av det som ønskes oppnådd – å øke oppklaringsprosenten i straffesaker. DNA-profilen er et viktig (og undertiden et helt avgjørende) bevismiddel i kriminalsaker der det finnes biologiske spor, da den gir en pålitelig identifisering av gjerningsmannen. Det er derfor god grunn til å tro at antallet tilståelser øker der søk mot registrene gir DNA-treff, samtidig som uskyldige kan utelukkes fra en sak. På denne måten vil DNA-beviset i en viss grad motvirke uriktige siktelsener og domfellelser. En ikke ubetydelig utvidet adgang til registrering med muligheter til å foreta søk mot identitets- og sporregisteret, vil føre til at etterforskingens varighet og omfang reduseres og politiressurser frigjøres».

I forlengelsen av dette viser departementet til et pressende behov for å utvide bruken av DNA som virkemiddel for å effektivisere etterforskningen og øke oppklaringsprosenten av straffbare

---

<sup>164</sup> Ot.prp.nr.90 (2006-2007) punkt 3.1.4.

<sup>165</sup> Politiregisterforskriften § 45-18 første ledd.

<sup>166</sup> Politiregisterforskriften § 45-11.

<sup>167</sup> Ot.prp.nr. 90 (2006-2007) punkt 3.1.4.

<sup>168</sup> Ot.prp.nr. 90 (2006-2007) punkt. 3.1.4.

handlinger. Ikke bare den lave oppklaringsprosenten av hverdagskriminalitet er viktig her,<sup>169</sup> men også den negative utviklingen av kriminalitetsbildet.<sup>170</sup>

«En tendens er at de kriminelle gruppene er bedre organisert enn før. Andre utviklingstrekk er økt fleksibilitet og samarbeid mellom kriminelle nettverk, økt internasjonalisering og mobilitet, økt bruk av avansert teknologi, økt spesialisering og profesjonalisering, økt sammenblanding av illegal og legal virksomhet og større brutalitet [...]. Det er et klart behov for effektive virkemidler som bekjemper denne utviklingen. Bruken av DNA som bevis og et utvidet DNA-register vil føre til at flere saker oppklares – og at de oppklares raskere».

Departementet trekker frem relevante momenter til fordel for en utvidet registreringsadgang. Imidlertid gir ikke argumentasjonen en nærmere begrunnelse for den seleksjonen av lovovertredere som skal DNA-registreres. EMD har lagt til grunn at registreringsadgangen ikke må gå lengre enn det som er nødvendig ut fra formålet.<sup>171</sup> Det reiser seg derfor spørsmål om hva som nødvendiggjør registrering i tilfeller hvor DNA-spor har vært uten betydning for etterforskningen og oppklaringen av lovbruddet. At flere registrerte DNA-profiler vil føre til flere oppklarte saker, er ikke en tilstrekkelig begrunnelse. Et slikt synspunkt kan tas til inntekt for at samtlige borgere i Norge bør registreres, noe som klart vil være å gå for langt.<sup>172</sup>

Et sentralt moment vil derfor være *risikoen for tilbakefall til kriminelle handlinger*. Dette ble trukket fram av DNA-utvalget ved utredningen av hvilke straffbare handlinger som skulle kvalifisere til registrering.<sup>173</sup> Her ble det blant annet vist til en undersøkelse foretatt på vegne av riksadvokaten, som viste at 61% av totalt 330 drapsdømte personer etter 1950, tidligere hadde vært domfelt. Etter dagjeldende reguleringen kunne 42% av de 330 personene vært registrert i registrert. Hadde det derimot vært adgang til å registrere alle som hadde begått en handling som kunne medføre frihetsstraff, ville 3 av 5 av de drapsdømte vært registrert i registeret før de begikk drapet.<sup>174</sup> Utredningen viser at en betydelig andel av de som begår drap, tidligere har vært straffedømt for en handling som kan medføre frihetsstraff. Når en så stor

---

<sup>169</sup> Se punkt 2.1 ovenfor.

<sup>170</sup> Ot.prp.nr. 90 (2006-2007) punkt. 3.1.4.

<sup>171</sup> S. and Marper, avsnitt 103.

<sup>172</sup> Se Gaughran, avsnitt 89.

<sup>173</sup> NOU 2005: 19 (2006-2007) punkt 6.3.4.

<sup>174</sup> NOU 2005: 19 (2006-2007) punkt. 6.3.4.

andel av tidligere straffedømte begår ny kriminalitet, må den generelt høye risikoen for tilbakefall være et godt argument i favør av registrering, uavhengig av om DNA-spor har vært nødvendig for oppklaringen av lovbruddet som dannet grunnlaget for registreringen. Poenget er at DNA-registreringen kan effektivisere etterforskningen og oppklaringen ved eventuelt senere straffesaker.

Departementet ga også delvis uttrykk for denne tilbakefallsrisikoen i sin utredning. Her ble det vist til at et lite antall mennesker begår en vesentlig andel av kriminaliteten, både i små og store tettsteder i Norge. Dette betyr at treff i identitetsregisteret innenfor for eksempel vinningskriminalitet gir økt mulighet for at også mer alvorlige forbrytelser oppklares.<sup>175</sup> Tilsvarende synspunkt inntok riksadvokaten ved utarbeidelsen av retningslinjene for DNA-registrering i identitetsregisteret. Under henvisning til tilbakemeldinger og erfaringer fra politiet, ble det særlig lagt vekt på at en rekke alvorlige lovbrudd begås av personer som allerede er ilagt straff for handlinger av ulik alvorlighetsgrad.<sup>176</sup>

Departementet og riksadvokaten gir med dette uttrykk for at det generelt foreligger en høy risiko for at tidligere straffedømte begår ny kriminalitet. Dette utgjør et tungtveiende argument i favør av DNA-registrering, også for de tilfeller hvor DNA-profilen har vært uten betydning for domfellelsen av den straffedømte. I dansk rett er dette momentet trukket enda lengre, ved å tillate fortsatt DNA-registrering av personer som er blitt frifunnet.<sup>177</sup> Momentet er også vektlagt av EMD, idet de legger til grunn at DNA-profilens informasjonsverdi uansett vil være viktig for bekjempelsen av tilbakefallene kriminalitet.<sup>178</sup>

I denne sammenheng reiser det seg spørsmål om hvilken type lovbrudd tilbakefallsrisikoen knytter seg til. I praksis er det tatt til orde for at en tilbakefallsrisiko ikke er tilstrekkelig for å begrunne DNA-registrering når tilbakefallsrisikoen knytter seg til lovbruddstyper som ikke er «DNA-relevant».<sup>179</sup> Bakgrunnen er at DNA-profilen i slike tilfeller uansett ikke vil bidra med å oppnå DNA-registerets formål.

---

<sup>175</sup> Ot.prp.nr. 90 (2006-2007) punkt. 3.1.4.

<sup>176</sup> RA-2012-2261 punkt I.

<sup>177</sup> Se punkt 5.3.

<sup>178</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 51.

<sup>179</sup> Se bla. HR-2019-1226-A, avsnitt 128 og LG-2019-29487.

Vurderingen av hvilke typer lovbrudd tilbakefallsrisikoen knytter seg til må bero på den aktuelle lovbruddstypen vedkommende er straffedømt for. Lovgiver har lagt til grunn at reglene må være enkle å anvende, og ikke i for stor grad innby på skjønsmessige vurderinger, som kan medføre forskjellsbehandling.<sup>180</sup> Tilbakefallsrisikoen kan dermed ikke vurderes individuelt for den enkelte straffedømte. Er vedkommende domfelt for en trafikkovertrедelse, må man derfor se hen til hvilken andre typer rettsgodekrenkelser slike lovovertrедere generelt begår.

Dette er som nevnt empiriske spørsmål. Ved utarbeidelsen av riksadvokatens retningslinjer ble det lagt til grunn at det ikke forelå nøyaktige data om hvor mange som begår gjentatt kriminalitet av ulik art, og detaljer hva gjelder identitetsregisterets direkte betydning for oppklaring av straffesaker.<sup>181</sup> Imidlertid har Statistisk sentralbyrå foretatt en nærmere analyse av tilbakefallsrisikoen knyttet til de ulike hovedlovbruddsgruppene. Statistikken viser at det for hver hovedlovbruddsgruppe foreligger en viss tilbakefallsrisiko til hver av de øvrige hovedlovbruddsgruppene. Det vil si at det for hver hovedlovbruddsgruppe foreligger en viss tilbakefallsrisiko til «DNA-relevante» lovbrudd.<sup>182</sup> Om risikoen for dette er liten eller stor må være uten betydning. Det avgjørende er at det i det hele tatt kan knyttes en tilbakefallsrisiko til «DNA-relevante» lovbrudd. Når dette gjelder for alle hovedlovbruddsgruppene, vil enhver registrering være nødvendig. Det kan da ikke være av betydning for forholdsmessighetsvurderingen at det ikke tas hensyn til lovbruddets art. Heller ikke EMD ser ut til å ha tillagt dette avgjørende vekt.<sup>183</sup> Ser man hen til noen av de øvrige nordiske landenes regulering på området, tas det i utgangspunktet heller ikke hensyn til *arten* av lovbruddet.<sup>184</sup>

Med den negative utviklingen av kriminalitetsbildet er det viktig at politiet har de virkemidler som trengs for å utøve sin rolle som kriminalitetsbekjemper. Særlig må dette gjelde når DNA-registreringen utgjør et så beskjedent inngrep i privatlivsbeskyttelsen. Imidlertid vil det, med en så vidtgående registreringsadgang, være avgjørende for forholdsmessighetsvurderingen at lovgivningen sørger for tilstrekkelige rettssikkerhetsmekanismer for individet.<sup>185</sup>

---

<sup>180</sup> Ot.prp.nr. 90 (2006-2007) punkt 3.4.4.2.

<sup>181</sup> RA-2012-2261 punkt I.

<sup>182</sup> <https://www.ssb.no/162578/siktete-personer-i-utgangs%C3%A5r-etter-hovedlovbruddsgruppe-ved-siste-tilbakefall-og-hovedlovbruddsgruppe-i-utgangs%C3%A5r.absolutte-tall-og-prosent>.

<sup>183</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 51.

<sup>184</sup> Se punkt 5.1.

<sup>185</sup> Gaughran, avsnitt 88.

## 4.3 Rettssikkerhetsmekanismer for DNA-registrerte individer

### 4.3.1 Klageadgang

EMD har lagt vekt på om lovgivningen tilbyr en adgang til overprøving av nødvendigheten av DNA-registreringen. Etter politiregisterforskriften § 45-20 kan den DNA-registrerte påklage påtalemyndighetens beslutning om DNA-registrering til overordnet påtalemyndighet. Tilsvarende gjelder for beslutning fattet av Kripos, om overføring fra etterforskningsregisteret til identitetsregisteret. Bestemmelsen åpner følgelig ikke for en rettslig overprøving, i så fall må den DNA-registrerte gå veien om et sivilt søksmål.<sup>186</sup> Imidlertid synes EMD å anse dette som en tilstrekkelig overprøvingmulighet for individet. I EMD-praksis er Norge vist til, som en av seks medlemsstater, som åpner for en administrativ overprøving av DNA-registreringens nødvendighet.<sup>187</sup>

### 4.3.2 Adgang til å slette DNA-profilen fra identitetsregisteret

Videre har EMD lagt betydelig vekt på om den nasjonale lovgivningen tilbyr en slettingsadgang for den DNA-registrerte. Dette har sammenheng med spørsmålet om den nasjonale lovgivningen setter tidsbegrensninger for DNA-registreringen. Dette er rettssikkerhetsgarantier som skal sørge for at individets interesser i tilstrekkelig grad ivaretas, herunder at lagringen ikke går lengre enn nødvendig for å oppnå formålet om en effektiv kriminalitetsbekjempelse og økt oppklaringsprosent. I flertallet av sakene, der den nasjonale lovgivningen ikke har sørget for slike rettssikkerhetsmekanismer, har EMD kommet til at DNA-registreringen har vært uforholdsmessig.<sup>188</sup>

I norsk rett finner vi hjemmelen for sletting av DNA-profiler i identitetsregisteret i politiregisterforskriften § 45-17 første ledd, hvor det fremgår:

«Opplysninger i identitetsregisteret skal slettes hvis den registrerte rettskraftig frifinnes etter gjenåpning. For øvrig skal identitetsprofilen *slettes senest 5 år etter at vedkommende er død eller tidligere dersom fortsatt registrering åpenbart ikke lengre*

---

<sup>186</sup> HR-2019-1226-A avsnitt 99.

<sup>187</sup> Gaughran, avsnitt 57 og Trajkovski and Chipovski, avsnitt 35.

<sup>188</sup> Se bla. Aycaguer, avsnitt 45 og Trajkovski and Chipovski, avsnitt 54.

*vil være hensiktsmessig.* Sletting av identitetsprofil gjøres i samsvar med § 16-2 andre ledd nr. 1. Sletting av øvrige opplysninger gjøres i samsvar med § 16-2 andre ledd nr. 3». (min kursivering)

Det er bare unntaksvis det skjer gjenåpning av straffesaker. Men i de tilfeller hvor dette skjer, og den registrerte frifinnes, er det klart at DNA-profilen også bør slettes. Når det gjelder oppbevaring av DNA-profiler fra frifunnet personer har statene også en snevrere skjønnsmargin.<sup>189</sup> I *S. and Marper* mente EMD at det ville være stigmatiserende og stride mot uskyldspresumpsjonen om to mistenke, som ikke var domfelt, skulle behandles på samme måte som straffedømte ved DNA-registrering. Tilsvarende må gjelde for personer som er blitt frifunnet etter gjenåpning. Når den norske reguleringen åpner for sletting ved frifinnelse, oppfyller reguleringen de krav som følger av EMD-praksis.

Når det gjelder det generelle utgangspunktet for sletting, heter det at DNA-profilen «slettes senest 5 år etter av vedkommende er død». Bestemmelsen gir dermed også uttrykk for den tidsbegrensning loven setter for lagring av DNA-profiler i identitetsregisteret. Dette vil i de fleste tilfeller være en svært lang lagringsperiode. EMD har likevel lagt til grunn at dette ikke kan likestilles med en tidsubestemt lagring.<sup>190</sup> Norge er blant syv av de medlemsstatene som har en tidsbestemt lagringsperiode knyttet til den registrertes død.<sup>191</sup> Likevel må det sies at norsk rett går langt, til fordel for kriminalitetsbekjempelse, på dette punkt. Lagringsperioden gjelder uavhengig av hvilken type lovbrudd som er begått og uavhengig av hvor streng frihetsstraff vedkommende er idømt. Politiregisterforskriften gir heller ikke noen bestemmelse som pålegger myndighetene å overprøve, med jevne mellomrom, om fortsatt registrering er nødvendig.<sup>192</sup>

Imidlertid åpner bestemmelsen for et unntak, der sletting kan skje før den fastsatte slettefristen. Forutsetningen er at «fortsatt registrering åpenbart ikke lengre vil være hensiktsmessig».<sup>193</sup> Ordlyden åpner for en skjønnsmessig vurdering, hvor det må være klart at fortsatt lagring ikke vil ha noe for seg. I forarbeidene er det pekt på at dette kan tenkes dersom en person er registrert i identitetsregisteret, og senere hendelser, eksempelvis helsemessige forhold, gjør

---

<sup>189</sup> *S. and Marper*, avsnitt 112.

<sup>190</sup> Jf. *Gaughran* avsnitt 81.

<sup>191</sup> Se *Gaughran* avsnitt 53 og *Trajkovski and Chipovski* avsnitt 33.

<sup>192</sup> Se *Peruzzo and Martes*, avsnitt 46.

<sup>193</sup> Jf. politiregisterforskriften § 45-17 andre punktum, andre alternativ.

vedkommende ute av stand til å utføre straffbare handlinger.<sup>194</sup> Det ser følgelig ut til å være en svært restriktiv regel, med liten mulighet for den registrerte til å få DNA-profilen slettet i sin levetid.<sup>195</sup>

En så høy terskel for sletting, som forarbeidene legger opp til, samsvarer ikke med den nyanserte nødvendighetsvurderingen som EMD har lagt til grunn. Etter EMD-praksis skal det tas hensyn til om DNA-registreringen «no longer appears necessary in view of the nature of the offence, the age of the person concerned, the length of time that has elapsed and the person's current personality».<sup>196</sup> En slik nødvendighetsvurdering ville også i større grad samsvart med nødvendighetsprinsippet, som departementet la til grunn at måtte hensynstas ved utarbeidelsen av slettingsreglene i forskriften.<sup>197</sup> I den forbindelse ble det blant annet uttalt at dersom politiet får kjennskap til forhold som er av betydning for nødvendighetskravet, må det foretas en konkret vurdering av om opplysningene bør slettes før den fastsatte tidsfristen.<sup>198</sup>

Etter den generelle slettingsbestemmelsen i politiregisterloven § 50 første ledd, er det ikke adgang til å lagre opplysninger «lengre enn det som er nødvendig for formålet med behandlingen». Bestemmelsen sammenfaller i større grad med nødvendighetsvurderingen som EMD og departementet legger opp til. Imidlertid må regelverket tolkes i tråd med *lex specialis* prinsippet, slik at det kun er politiregisterforskriften § 45-17 første ledd som gjør seg gjeldende. Bakgrunnen er at regelen spesifikt gjelder for sletting av DNA-profiler i identitetsregisteret, mens § 50 første ledd generelt gjelder for opplysninger innen politiets virksomhet. Videre er politiregisterforskriften § 45-17 av nyere dato enn politiregisterloven § 50, dermed gjør også *lex posterior* prinsippet seg gjeldende.

Skal DNA-profilen slettes før den angitte slettefristen er det altså det strenge unntaket i § 45-17 første ledd som kommer til anvendelse. På denne bakgrunn mener jeg det kan trekkes visse paralleller til reguleringen som gjorde seg gjeldende i *Gaughran*, hvor EMD kom til at slettingsadgangen var så snever at den nærmest fremstod som hypotetisk.<sup>199</sup> For det første kreves det helt særegne omstendigheter for at unntaket etter § 45-17 første ledd kommer til

---

<sup>194</sup> PRE-2014-12-19-1827, punkt 5.

<sup>195</sup> Se Aarli (2019) siste punkt.

<sup>196</sup> Trajkovski and Chipovski, avsnitt 53 og Gaughran, avsnitt 94.

<sup>197</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) punkt 14.5.2.

<sup>198</sup> Ot.prp.nr. 108 (2008-2009) punkt 14.5.2.

<sup>199</sup> Gaughran avsnitt 94.



anvendelse. Dette ligger nært opp mot unntaket i den engelske reguleringen, der sletting kun kan skje «in exceptional circumstances».<sup>200</sup> Videre åpner ikke de norske slettingsreglene for en nærmere vurdering av om fortsatt registrering er nødvendig ut fra formålet. Det er den fastsatte slettefristen som gjelder, uavhengig av lovbruddets art og alvorlighet. I motsetning til den engelske reguleringen i *Gaughran*, har vi en fastsatt slettefrist. Dette er, som EMD har lagt til grunn, av sentral betydning for de individer som er biologisk relatert til den DNA-registrerte.<sup>201</sup> Likevel kan ikke en slik avgrensning være avgjørende, noe som kom til uttrykk i *Aycaguer*. Her satte den nasjonale lovgivningen en tidsbegrensning på 40 år. EMD mente imidlertid at den registrerte måtte ha adgang til å få overprøvd om en slik lagringsperiode var proporsjonal med lovbruddets art og registreringens formål.<sup>202</sup> Når det ikke forelå en slik adgang, fremstod 40-års begrensningen mer som en norm enn en maksimumsbegrensning. Tilsvarende må sies å gjelde i norsk rett når lovgivningen ikke åpner for en inngående vurdering av om fortsatt registrering er nødvendig ut fra lovbruddets art og registreringens formål. På denne bakgrunn mener jeg at slettingsreglene i norsk rett er for streng, sett opp mot de prinsipper som er utledet fra EMD-praksis.

Imidlertid har Riksadvokaten gitt Kripos føringer på at unntaket etter politiregisterforskriften § 45-17, må tolkes i lys av EMD-praksis og rettsutviklingen for øvrig.<sup>203</sup> Overholdes dette i praksis, slik at det på begjæring fra den DNA-registrerte foretas en nyansert vurdering av om fortsatt registrering er nødvendig ut fra formålet, er det større rom for å si at den norske reguleringen ivaretar den DNA-registrertes interesser. Og følgelig at DNA-registreringen i identitetsregisteret er forholdsmessig.

### 4.3.3 Øvrige sikkerhetsventiler for den DNA-registrerte

Det er viktig at den nasjonale lovgivningen gir adekvate garantier for at de lagrede personopplysningene er effektivt beskyttet mot misbruk.<sup>204</sup> Her må det understrekes at den registrerte DNA-profilen består av en tallkombinasjon som ikke koder for annet enn vedkommendes identitet og kjønn. Det er kun et fåtall personer, med særskilt bemyndigelse, som har tilgang til DNA-profilen, og det kreves et unik DNA-ID nummer for å koble profilen

---

<sup>200</sup> Gaughran, avsnitt 94.

<sup>201</sup> Gaughran, avsnitt 81.

<sup>202</sup> Aycaguer, avsnitt 44.

<sup>203</sup> Mailkorrespondanse med Heidi Nordnes, rådgiver ved DNA- og saknetseksjonen på Kripos, (13.11.20).

<sup>204</sup> S. and Marper, avsnitt 103.

til øvrige opplysninger om vedkommendes identitet og grunnlaget for registreringen. Videre er identitetsregisterets formål avgrenset til å gjelde identifisering av personer innen strafferettspleien.<sup>205</sup> Og utlevering av opplysninger i DNA-registeret kan bare skje for bestemte formål.<sup>206</sup> Når det biologiske analyse materialet i tillegg kreves slettet, foreligger det en svært liten risiko for misbruk.<sup>207</sup>

Den DNA-registrerte har også rett på underretning om registreringen, og kan begjære innsyn.<sup>208</sup> Videre er de behandlingsansvarlige pålagt å sikre tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandlingen av opplysningene.<sup>209</sup>

## 5 Komparativ rett

### 5.1 Dansk og svensk retts regulering av DNA-registrering

Både Danmark og Sverige har en lovgivning som åpner for DNA-registrering av domfelte.<sup>210</sup> I Danmark består DNA-registeret av en spordel og en persondel,<sup>211</sup> hvor persondelen utgjør det som i norsk rett er identitets- og etterforskningsregisteret. I svensk rett er DNA-registeret bygget opp på samme måte som i norsk rett.<sup>212</sup> Også her utgjør DNA-registreringen et inngrep i borgernes privatlivsbeskyttelse. Det må derfor foretas en nærmere avgrensning av registreringsadgangen, samt gis tilstrekkelige rettssikkerhetsmekanismer for individet.<sup>213</sup> En gjennomgang av dette vil gis nedenfor, men først er det nødvendig å se på hva som registreres i DNA-registeret og for hvilke formål DNA-registeret kan brukes.

Tilsvarende som i norsk rett er det kun adgang til å registrere opplysninger som er av politimessig betydning for personidentifikasjon.<sup>214</sup> Dette innebærer at det kun er tallprofilen

---

<sup>205</sup> Punkt 2.4.3.

<sup>206</sup> Politiregisterforskriften § 45-12.

<sup>207</sup> Politiregisterforskriften § 45-18.

<sup>208</sup> Politiregisterforskriften §§ 45-13 og 45-14.

<sup>209</sup> Politiregisterforskriften 45-21, jf. politiregisterloven § 15.

<sup>210</sup> Se Lov nr. 434 af 31/05/2000 og lag (2018:1693).

<sup>211</sup> Lov nr. 369 af 24/05/2005 § 1 stk. 2.

<sup>212</sup> 5 kap. 1 § (2018:1693).

<sup>213</sup> Danmark og Sverige er folkerettslig forpliktet etter EMK. Dermed vil gjennomgangen av EMD praksis også gjelde her.

<sup>214</sup> Lov nr. 434 af 31/05/2000 § 2 og 5 kap. 3 § lag (2018:1693).

som skal registreres. Videre stilles det i svensk rett, som sikkerhet for eventuelt misbruk, krav om at det biologiske analyse materialet destrueres senest seks måneder etter innhentning.<sup>215</sup> Dansk rett hadde tidligere ikke noe regulering av dette. Imidlertid skjedde det en endring etter avgjørelsen i *S. and Harper*. Det ble da inntatt en bestemmelse om at «justisministeren kan endvidere fastsette nærmere regler om oppbevaring m.v. af biologisk materiale».<sup>216</sup>

Videre er utgangspunktet at DNA-registeret skal tjene som et internt arbeidsregister for politiet i forbindelse med identifikasjon av personer innen strafferettspleien.<sup>217</sup> Registeret skal brukes med formål om å etterforske, avdekke og forebygge kriminalitet. Imidlertid kan registeret anvendes for å identifisere avdøde personer, og i svensk rett for å oppfylle internasjonale forpliktelser.<sup>218</sup>

For å oppnå formålet i størst mulig grad ble det i 2019 foretatt en lovendring i svensk rett. Lovendringen medførte at DNA-registeret kan brukes til å foreta slektskapssøk.<sup>219</sup> Dette innebærer at der man har utledet en DNA-profil fra et åsted, og denne ikke gir treff i identitets- eller etterforskningsregisteret, kan man bruke DNA-registeret for å lete etter nære slektninger – foreldre, barn eller helsøsken. Man søker da etter registrerte DNA-profiler som inneholder likheter med DNA-spor som er sikret fra åstedet. Slike søk er først og fremst aktuelt ved etterforskningen av de groveste lovbruddene, som drap, forsøk på drap og seksuallovbrudd.<sup>220</sup> Ved bruk av metoden klarte svensk politi i 2019 å oppklare en grov voldtekt begått av en mann i 1995. Ved å søke DNA-spor sikret fra voldtektsofferets klær gjennom DNA-registeret, fant politiet en DNA-profil med klare likhetstrekk til DNA-sporet. DNA-profilen tilhørte en mann i 30-årene, som politiet fant sannsynlig at kunne være sønnen til voldtektsmannen fra 1995. Dette viste seg å være rett, og mannen ble domfelt.

Metoden medfører klart nok en fordel for politiets etterforskning og kriminalitetsbekjempende virksomhet. Kripos ønsker derfor en tilsvarende lovendring i norsk rett.<sup>221</sup> En slik utvidelse vil imidlertid medføre at politiet kan identifisere langt flere personer enn de som er registrert som følge av lovbrudd. Dette vil medføre at DNA-registreringen får en mer inngripende karakter

---

<sup>215</sup> 5 kap. 9 § lag (2018:1693).

<sup>216</sup> Lov nr. 405 af 21/04/2010 § 3 pkt. 2.

<sup>217</sup> Lov nr. 434 af 31/05/2000 § 1 og 5 kap. 1 § lag (2018:1693).

<sup>218</sup> 5 kap. 1 § första stycket 3.

<sup>219</sup> <https://nfc.polisen.se/om-nfc/nyhetsarkiv/2019/maj/nu-kan-slaktningar-sokas-i-dna-registren/>.

<sup>220</sup> <https://nfc.polisen.se/om-nfc/nyhetsarkiv/2019/maj/nu-kan-slaktningar-sokas-i-dna-registren/>.

<sup>221</sup> <https://www.nrk.no/norge/kripos-vil-soke-i-kriminelles-familie-1.14907779>.

enn det som i dag er tilfellet. Som EMD har lagt til grunn er slike slektskapssøk av svært sensitiv natur, noe som nødvendiggjør strenge kontroller av registreringens lovlighet.<sup>222</sup> Departementet har gitt uttrykk for at en slik bruk av DNA-registeret vil løfte opp mange problemstillinger, som i så tilfellet må gjennomgå en grundig utredning.<sup>223</sup> Med hensyn til den sensitive natur slik slektskapssøk bærer med seg, må det legges til grunn at DNA-registrering etter svensk rett, nå har fått en noe mer inngripende karakter, som i større grad kan by på personvernmessige implikasjoner.

## 5.2 Dansk og svensk retts nærmere avgrensning av registreringsadgangen

Etter dansk rett kan det i registerets persondel registreres DNA-profiler «af personer, som er eller har vært sigtet for en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, eller for en overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 2, hvis dna-analysen er udført i den pågældende sag på grundlag af biologisk materiale udtaget efter reglerne i retsplejelovens kapitel 72».<sup>224</sup>

Utgangspunktet for registrering er at det må være tale om et lovbrudd med minstestraft på 1 år og 6 måneder. Lovgiver ønsket med denne grensdragningen å ha samme registreringsadgang som for fingeravtrykk.<sup>225</sup> Det stilles dermed et noe høyere krav til lovbruddets alvorlighet enn etter norsk rett. Imidlertid gjelder registreringsadgangen uavhengig av om vedkommende er domfelt eller ikke. Det er ikke opprettet et eget etterforskningsregister for siktede personer, slik som i norsk og svensk rett. Det stilles heller ikke krav til at DNA-profilen slettes fra registeret idet den siktede frifinnes eller det gis påtaleunntatelse.<sup>226</sup> For personer som ikke er domfelt vil det, som EMD har lagt til grunn, være en risiko for stigmatisering ved slik registrering. Når registreringsadgangen ikke skiller nærmere mellom domfelte og frifunnet personer, er det ut i fra forholdsmessighetskravet klart at det må stilles strenge krav til lovbruddets alvorlighet.

Bestemmelsens andre alternativ knytter seg til *typen* lovovertrædelse vedkommende har begått, besittelse av barnepornografi. Dette må forstås slik at lovgiver har ønsket å fange opp denne

---

<sup>222</sup> Gaughran, avsnitt 81.

<sup>223</sup> <https://www.nrk.no/norge/kripos-vil-soke-i-kriminelles-familie-1.14907779>.

<sup>224</sup> Lov nr. 369 af 24/05/2005 § 2 stk. 2 nr. 1.

<sup>225</sup> 2004/2 LSF 14.

<sup>226</sup> Sml. politiregisterforskriften § 45-17 andre ledd.

typen handlinger, men ettersom at strafferammen i § 235 stk. 2 er fengsel inntil 1 år, har man måtte inkludere bestemmelsen eksplisitt i registreringshjemmelen.

I svensk rett er det avgjørende for registrering i DNA-registeret at vedkommende «genom en dom som fått laga kraft har dømts till annan påföljd än böter, eller har godkänt strafföreläggande som avser villkorlig dom».<sup>227</sup> Også her beror registreringsadgangen utelukkende på hvilken straff vedkommende idømmes. Adgangen avgrenses nedad mot bøter, slik at det stilles et visst krav til lovbruddets alvorlighet. Imidlertid ser svensk rett ut til å gå noe lengre i å åpne for registrering av personer idømt betinget fengsel enn etter norsk rett. På dette punkt avgrenser riksadvokatens retningslinjer seg til bestemte typer lovovertrædelser.<sup>228</sup>

### 5.3 Tidsbegrensning og slettingsregler i dansk og svensk rett

Etter dansk rett avhenger reglene for sletting av DNA-profiler av om den registrerte er domfelt eller ikke. Tidligere foretok man ikke dette skillet, men avgjørelsen *S. and Marper* medførte en lovendring på dette punkt.<sup>229</sup> I dag må følgelig DNA-profiler fra personer som ikke er domfelt, slettes når det er gått 10 år siden vedkommende ble frifunnet eller det ble gitt påtaleunntatelse.<sup>230</sup> Dette skiller seg fra norsk rett, hvor DNA-profilen skal slettes idet den registrerte frifinnes eller saken på annen måte avsluttes.<sup>231</sup> Imidlertid har den danske lovgiver sett det nødvendig med en fortsatt registrering, da de mener at det foreligger en økt risiko for at tidligere siktede personer begår ny kriminalitet.<sup>232</sup>

For domfelte personer er utgangspunktet at DNA-profilen skal slettes når vedkommende er fylt 80 år.<sup>233</sup> Dør vedkommende før dette, skal DNA-profilen slettes fra persondelregisteret senest to år etter vedkommendes død.<sup>234</sup> Slik sletting kan unnlates dersom det etter en konkret vurdering finnes nødvendig å lagre opplysningene lengre.<sup>235</sup> I forarbeidene er det lagt til grunn at dette kan tenkes dersom det er kort tid siden vedkommende ble registrert.<sup>236</sup> Denne fastsatte

---

<sup>227</sup> 5 kap. 2 § lag (2018:1693).

<sup>228</sup> RA-2012-2261 punkt II nr. 1 bokstav b).

<sup>229</sup> 2009/1 LSF 90.

<sup>230</sup> Lov nr. 405 af 21/04/2010 § 3 stk. 1 nr. 2.

<sup>231</sup> Politiregisterforskriften § 45-17 andre ledd.

<sup>232</sup> 2009/1 LSF 90.

<sup>233</sup> Lov nr. 369 af 24/05/2005 § 3 stk. 1 nr. 3.

<sup>234</sup> Lov nr. 434 af 31/05/2000 § 3 stk. 2.

<sup>235</sup> Lov nr. 434 af 31/05/2000 § 3 stk. 3.

<sup>236</sup> 2009/1 LSF 90.

tidsbegrensningen er relativt lik den vi har i norsk rett. Riktignok slettes ikke DNA-profilen når vedkommende fyller 80, men i slike tilfeller kan det tenkes at helsemessige forhold ved personen gjør at unntaket i § 45-17 kommer til anvendelse.

Det finnes et unntak fra den fastsatte slettefristen i § 3 stk. 1 nr. 6, hvor det fremgår at opplysninger i persondelregisteret straks skal slettes når «andre særlige grunde undtagelsesvis taler herfor». I forarbeidene er det pekt på at unntaket må komme til anvendelse dersom en annen person, enn den som er registrert på grunnlag av en siktelse, domfelles for den handlingen som har dannet grunnlag for registreringen.<sup>237</sup> Tilsvarende som i norsk rett, ser dette ut til å være en streng unntaksregel, som i hovedsak knytter seg til personer som ikke er domfelt.

Etter svensk rett er utgangspunktet at «oppgifter får inte längre behandlas i dna-registret när uppgifterna om den registrerade tagits bort ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister».<sup>238</sup> Slettingsreglene i DNA-registeret er altså koblet til sletting fra strafferettsregisteret. Dette medfører at det vil være ulike tidsbegrensninger for DNA-registreringen, alt avhengig av hvilken reaksjon vedkommende er ilagt. Ved dom på ubetinget fengsel skal DNA-profilen slettes senest 10 år etter løslatelse, mens ved betinget dom skal den slettes innen 10 år fra domsdato.<sup>239</sup> Ved å knytte slettingsadgangen til den reaksjon vedkommende er idømt, vil man i større grad sørge for at tidsbegrensningen er proporsjonal med lovbruddets karakter og det formål man ønsker oppnådd gjennom registreringen.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med reguleringen i brottsdatalagen (2018:1177).<sup>240</sup> Det betyr at opplysninger i DNA-registeret må slettes dersom de ikke lengre er nødvendig ut fra formålet med registreringen.<sup>241</sup> Også dette vil bidra til å sikre proporsjonalitet mellom individets interesse i privatlivsbeskyttelsen og samfunnets interesse i å sikre en effektiv etterforskning og oppklaring av kriminelle handlinger. På dette punkt må det sies at svensk rett i større grad samsvarer med EMD-praksis, enn hva som er tilfellet for den norske reguleringen.

---

<sup>237</sup> 1999/1 LSF 107.

<sup>238</sup> 5 kap. 7 § första stycket lag (2018:1693).

<sup>239</sup> 17 § lag (1998:620).

<sup>240</sup> 1 kap. 1 § lag (2018:1693).

<sup>241</sup> 2 kap. 17 § första stycket brottsdatalag (2018:1177).

## 6 Avsluttende bemerkninger

Som den foregående gjennomgangen viser, har vi i norsk rett en klar regulering med presise vilkår for når DNA-registrering kan skje. Den nærmere seleksjonen av hvem som skal registreres er vurdert av lovgiver, hvor hensynet til risikoen for tilbakefall har spilt en sentral rolle. Jeg mener dette er en relevant begrunnelse for den vidtgående registreringsadgangen, og at det derfor ikke kan legges til grunn som uforholdsmessig at det ikke tas hensyn til lovbruddets art. Hadde lovgivningen i tillegg stilt krav til at lovbruddet måtte være «DNA-relevant», ville det lett oppstått vanskelige grensdragninger. For det første foreligger det i dag ikke noen nærmere definisjon på hva som er å anse som «DNA-relevant» kriminalitet. Videre skjer det stadig endringer av de teknologiske analysemetodene, noe som kan medføre endringer i synet på hva som er «DNA-relevant». DNA-reformen er et godt eksempel på dette. Ved den tidligere lovgivningen var det bærende hensynet at registreringsadgangen skulle knytte seg til den typen lovbrudd som ble ansett å være «DNA-relevant».<sup>242</sup> Avgrensningen medførte at man ikke fanget opp tilfeller hvor DNA viste seg å være et nyttig redskap for etterforskningen, slik som ved vinningskriminalitet. Den generelle avgrensningen vi har i dag vil i større grad sikre at man, i tråd med den teknologiske utviklingen, fanger opp de tilfeller hvor DNA er et viktig bidrag for oppklaringen og bekjempelsen av kriminalitet. Videre vil man unngå skjønsmessige vurderinger som lett kan medføre forskjellsbehandling, som var en forutsetning for lovgiver ved utformingen av reglene.<sup>243</sup> Jeg mener derfor det er hensiktsmessig med en slik generell avgrensning for registrering som vi har i dag, men at det bør gis mer nyanserte regler for når sletting kan skje.

En mulighet er å innføre tilsvarende regler som i Sverige, hvor sletting avhenger av den reaksjon vedkommende idømmes. Slettes opplysningene x antall år fra løslatelse vil man ta hensyn til lovbruddets alvorlighet, samtidig som man unngår forskjellsbehandling mellom personer som er idømt samme reaksjon. Her bør det foretas undersøkelser av hvor lang tid det normalt går fra en person er løslatt før det begås ny kriminalitet. Finner man at dette normalt skjer i løpet av en tiårs periode og setter grensen deretter, vil DNA-registeret fortsatt være et effektivt verktøy for bekjempelsen av tilbakefallene kriminalitet.

---

<sup>242</sup> Ot.prp. nr. 55 (1994-1995) punkt 5.2.2.

<sup>243</sup> Ot.prp.nr. 19 (2006-2007) punkt 3.4.4.2.

Imidlertid mener Kripos at selv dagens regler for sletting er for kort.<sup>244</sup> Et alternativ kan derfor være å opprettholde den lange slettingsfristen vi har i dag, men slik at myndighetene pålegges å overprøve, med jevne mellomrom, om fortsatt lagringen er nødvendig ut ifra innhentingsformålet.<sup>245</sup> På den måten vil myndighetene måtte foreta en mer nyansert vurdering, hvor blant annet lovbruddets alvor og art vil stå sentralt. Dette vil igjen bidra til å sikre proporsjonalitet mellom individets interesse i privatlivsbeskyttelse og samfunnets interesse i kriminalitetsbekjempelse.

---

<sup>244</sup> <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/-viktige-dna-profiler-slettes-for-tidlig-1.14396538>.

<sup>245</sup> Peruzzo and Martes, avsnitt 46.



## 7 Kilderegister

### Juridisk litteratur

#### Bøker

- Aall (2015) Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 4 utg., Fagbokforlaget 2015.
- Aarli (2011) Aarli, Ragna, *DNA-bevis: Rettssikkerhet ved bruk av DNA-sakkyndighet i kampen mot kriminelle*, 1 utg. Cappelen Damm Akademisk 2011.
- Aarli (2015) Aarli, Ragna, «Biologiske spor (DNA-bevis)», Trykt i: Aarli, Ragna, Hedlund, Mary-Ann og Jebsens, Sverre Erik (red.), *Bevis i straffesaker*, Gyldendal Juridisk 2015 s. 563-598.
- Grønning, Husabø og Jacobsen (2019) Grønning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff; En systematisk fremstilling av norsk strafferett*, 2 utg. 2019.

#### Artikler

- Aarli (2019) Aarli, Ragna, *Kommentar til Høyesteretts dom om DNA-registrering*, Juridika, 9. august 2019.
- Broch (2005) Broch, Lars Oftedal, *Skjønnsmarginen i nyere praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol*, Idunn 2005.
- Dahl, Johanne Yttri, Heidi Mork Lomell (2013) Dahl, Johanne Yttri, Heidi Mork Lomell, *Fra spor til dom: En evaluering av DNA-reformen*, PHS Forskning nr. 2, 2013.
- Raanes (2005) Raanes, Jan-Inge Wensell, *Bruken av DNA-profiler i strafferettspleien*, Idunn 2005.
- Rui (2016) Rui, Jon Petter, *Jusprofessor oppfordrer til gjennomgang av reglene for innhenting og lagring av DNA*, Juristkontakt 2016 nr. 6 s. 8-9.
- Strandbakken (2007) Strandbakken, Asbjørn, *DNA-lovgivningen i støpeskjeen – eller: Om å innføre svenske tilstander i Norge*, Lovdata 2007.
- Wessel-Aas (2018) Wessel-Aas, Jon, *DNA-kjennelsen – en uheldig formålsutglidning*, rett24.no, 30. november 2018.

### ***Avisartikler***

- Aas (2019) Aas, Lutnæs Aas, «Viktige DNA-profiler slettes for tidlig», NRK.no, 31. januar 2019, [https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/\\_-viktige-dna-profiler-slettes-for-tidlig-1.14396538..](https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/_-viktige-dna-profiler-slettes-for-tidlig-1.14396538..) (lest 01. desember 2020).
- Karlsson (2019) Karlsson, Susanne, «Nu kan släktingar sökas i dna-registren», Nationellt forensiskt centrum, 16. maj 2019, Sverige, <https://nfc.polisen.se/om-nfc/nyhetsarkiv/2019/maj/nu-kan-slaktningar-sokas-i-dna-registren/>, (lest 28. november 2020).
- Olsson (2019) Olsson, Svein Vestrum, «Kripos vil søke i kriminelles familie», NRK.no, 19 februar, 2019, <https://www.nrk.no/norge/kripos-vil-soke-i-kriminelles-familie-1.14907779>, (lest 28. november 2020).

### **Norske lover og forskrifter**

- Grunnloven (Grl.) Lov 18. mai 1814 om Kongeriket Norges Grunnlov.
- Vegtrafikkloven (vtrl.) Lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk.
- Straffeprosessloven (stprl.) Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker.
- Menneskerettighetsloven (mrl.) Lov. 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.
- Straffeloven (strl.) Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff.
- Politiregisterloven Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten.
- Politiregisterforskriften Forskrift 20. september 2013 nr. 1079 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten.

### **Forarbeider**

#### ***NOU***

- NOU 1993: 31 DNA-analyser i straffesaker
- NOU 2005: 19 Lov om DNA-register til bruk i strafferettspleien

### ***Proposisjoner***

Ot.prp.nr. 55 (1994-1995)	Om lov om endringer i strafferettsloven (etablering av et DNA-register mv.)
Ot.prp.nr. 19 (2006-2007)	Om lov om endringer i straffeprosessloven (utvidelse av DNA-registeret)
Ot.prp.nr. 42 (2007-2008)	Om lov om endringer i straffeprosessloven (DNA-etterforskningsregister)
Ot.prp.nr. 108 (2008-2009)	Om lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)
Prop.98 S (2016-2017)	Samtykke til godtakelse av direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger mv. og om opphevelse av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (videreutvikling av Schengen-regelverket)
Prop. 99 L (2016-2017)	Endringer i politiregisterloven mv. (gjennomføring av direktiv (EU) 2016/680 mv.)
PRE-2014-12-19-1827	Endringer i politiregisterforskriften – hjemmel for å kreve politiattest av vertsfamilier for mindreårige elever i videregående skole og for personer som skal utføre oppgaver for kulturinstitusjoner som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming.

### ***Innstillinger***

Innst.60 S (2009-2010)	Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godtakelse av rammebeslutning 2008/977/JIS om personvern i forbindelse med politi- og strafferettssamarbeid (videreutvikling av Schengen-regelverket).
Innst.417 S (2016-2017)	Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godtakelse av direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger mv. Og om opphevelse av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (videreutvikling av Schengen-regelverket).

## **Rundskriv**

- RA-2007-569 Nye retningslinjer for registrering i DNA-registeret og innsamling av spor med sikte på DNA-analyse mv., 15. august 2008.
- RA-2012-2261 Retningslinjer for registrering i DNA identitetsregisteret – oppdatert mai 2019, 17. oktober 2013.

## **Norsk rettspraksis**

### ***Praksis fra Høyesterett***

- HR-2013-868-A
- HR-2016-2554-P
- HR-2018-2241-U
- HR-2019-1226-A
- HR-2020-882-U
- HR-2020-2372-A

### ***Underrettspraksis***

- THAUG-2018-54965
- LG-2019-29487

## **Traktater, konvensjoner, rekommandasjoner**

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma 4. November 1950.
- Rekommandasjon No. R (92) 1 Rekommandasjon No. R (92) 1 of the committee of ministers of member states on the use of analysis of deoxyribonucleic acid (DNA) within the framework of the criminal justice system, 10. februar 1992.
- EUs rammebeslutning (2008/977/JHA) Council framework decision 2008/977/JHA on the protection of personal data processed in the framework of police and judicial cooperation in criminal matters, 27. november 2008.

Personverndirektiv for  
politi og påtalemyndighet  
(EU) 2016/680)

Directive 2016/680 of the European parliament and the council of 27 April 2016 om the protection of neutral persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA.

### **Dommer avsagt av EMD**

S. and Marper

*S. and Marper v. the United Kingdom* [GC], Applications nos. 30562/04 and 30566/04, Judgment 4 December 2008

Peruzzo and Martes

*Peruzzo and Martes v. Germany* [C], Applications nos. 7841/08 and 57900/12, Judgment 4 June 2013

Aycaguer

*Aycaguer v. France* [J], Applications nos. 8806/12, Judgment 22 June 2017

Gaughran

*Gaughran v. the United Kingdom* [J], Applications nos. 45245/15, Judgment 13 February 2020

Trajkovski and Chipovski

*Trajkovski and Chipovski v. North Macedonia* [J], Applications nos. 53205/13 and 63320/13, Judgment 13 February 2020

### **Komparativ rett**

#### ***Dansk rett***

##### Lov

LOV nr. 434 af  
31/05/2000

LOV nr. 434 af 31/05/2000 Lov om om opprettelse af et  
centralt dna-profilregister

LOV nr 369 af  
24/05/2005

LOV nr. 369 af 24/05/2005 Lov om ændring af lov om  
oprettelse af et centralt dna-profilregister og retsplejeloven.

LOV nr 405 af  
21/04/2010

LOV nr. 405 af 21/04/2010 lov om ændring af lov om Det  
Centrale DNA-profil-register.

##### Forarbejder

1999/1 LSF 107

1999/1 LSF 107: Forslag til lov om opprettelse af et centralt  
DNA-profilregister

2004/2 LSF 14

2004/2 LSF 14: Forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af et centralt dna-profilregister og retsplejeloven.

2009/1 LSF 90

2009/1 LSF 90: Forslag til Lov om ændring af lov om Det Centrale DNA-profil-register.

### ***Svensk rett***

#### Lov

(1998:620)

Lag (1998:620) om belastningsregister, 1. juni 1998.

(2018:1177)

Brottsdatalag (2018:1177) 20. juni 2018.

(2018:1693)

Lag (2018:1693) om polisens behandling av personoppgifter inom brottsdatalagens område, 15. november 2018.

### **Statistikk**

SSB

Siktede personer i utgangår, etter hovedlovbruddsgruppe ved siste tilbakefall og hovedlovbruddsgruppe i utgangår. Absolutte tall og prosent 2014, tabell 17, Statistisk sentralbyrå, <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudde/aar.> (lest 15 november 2020).

